

lar, ante que se cumpla la condicion, (5) estonce, non vale el establecimiento, o la manda, que así fueſſe fecha. Mas si aquel con quien la mandaua caſar, queriendo ella cumplir el mandamiento del teſtador, e el otro non quieſſe; (6) estonce ſera la muger heredera, o aura tal manda, e non ſe le embargara (7) por eſta razon. E ſi la muger non quieſſe cumplir la condicion, non queriendo caſar con aquel con quien le mandaua el teſtador, non aura el heredamiento, nin la manda. Fueraſ ende, ſi aquel con quien la mandaua que caſaſſe, fueſſe paciente della, o tal ome, con quien non deua, nin podria caſar, ſegund derecho.

LEY XV.

En que manera ſe puede cumplir, o non, la Condicion que eſt puesta en el establecimiento de los herederos, que ſon en poder de otro.

ſeruo alguno ſeyendo eſtablecido por heredero de otro, que non fueſſe ſu ſeñor, ſo condicion; eſte atal non puede cumplir la condicion ſin mandado (1) de ſu ſeñor, e ſi la cumple, non vale. Mas ſi otro alguno que fueſſe libre, e menor de veinte, e cinco años, maguer eſtouiſſe en guarda de otro, ſi lo eſtableciſſe algund teſtador por ſu heredero ſo alguna condicion, puede la cumplir ſin mandado de ſu Guardador: (2) e aura por ende (3) la heredad, o la manda.

LEY XVI.

En que caſo la condicion que eſt puesta en el establecimiento del heredero, vale, ſi la cumple de fecho, maguer eſtonce non ſe puede cumplir de derecho.

Cumplir ſe pueden algunas coudicionen ya, de fecho, maguer ſe non pueden cumplir de

derecho. E eſto ſeria, (1) como ſi dixeſſe el teſtador: eſtablezco a fulano ome por mio heredero, ſi el tornare libre tal mio ſeruo que he. Ca, maguer eſte atal, de derecho, non puede tornar libre a aquel ſeruo, porque eſ ageno; ſi el fiziere quanto eſ en el, e lo tornare libre, puede deſpues entrar la heredad del teſtador, e auerla: e por eſta razon (2) ſera verdaderamente libre el ſeruo, e aura el otro la herencia.

TITULO V.

De como pueden ſer eſtablecidos otros Herederos en los Testamentos, en lugar de los que y fueren puestos primeramente; a que dizen en latin, Subſtitutos.

Eſtableſcen ſus herederos los omes en los teſtamentos, e ponen y condiciones, aſi como moſtramos en el titulo ante deſte: e porque puede ſer, que aquellos herederos que primeramente ſon pueſtos en el teſtamento, mueren ate que ayan ſijos, o non cumplen aquellas condiciones, o aquellas coſas, que les mando el que ſe hizo el teſtamento, ruiueron por derecho los Sabios antiguos que fizieron las leyes, que en vn miſmo teſtamento pudieſſe ome eſtableſcer herederos (1) de muchas maneras. Porque ſi los primeros mueren, o non cumplieren la condicion, e la voluntad del teſtador, entraſſen otros en lugar (2) dellos, que lo fizieſſen. E por ende

tio deficeret caſu fortuito, & ita conſiderat Socin. ubi ſupra, prædicta intellige, quando tertius iniuſte non impediret, nam ſi iniuſte, tunc recurreretur ad ea, quæ habentur in leg. inde Neratius §. idem Julianus, 2. ff. ad leg. Aquil. & dixi ſupra in gloſ. 2.

(5) La condicion. Quid ſi non ſit relictum ſub conditione, ſed ſub modo, & modus deficiat per caſum fortuitum? Vid. L. ſi Titio, & ibi Bart. ff. de legat. primo. & per Bald. in leg. generaliter, §. 6. 7. colum. C. de Epifc. & Cleri.

(6) El otro non quieſſe. Sed an poſit poenitere Docto. in diſt. log. C. de inſtitu. & ſubſtitu. inſtant ſuper hoc, & ſatis placet reſolutio Socin. in diſt. leg. in teſtamento, 2. colum. 4. verſic. ſextus caſus, vid. per te, & nota, quod ubi non eſſet conditio, ſeu modus, tunc haberet locum poenitentia, & agi poſſet ad impletionem modi, ſecundum Bartol. in leg. quibus diſtus, §. terminatus, in fin. ff. de condit. & demonſt. vide Alexand. conſil. 102. col. 2. volum. 1.

(7) E non ſe le embargara. Sed an diſpoſitio huius leg. & ſimilium procedat in contraſtibus. Docto. fuerunt varii in diſt. leg. 1. C. de inſtit. & ſubſtit. ſed tenenda videtur opinio Cyni. quod non, cum qua tenet ibi Alexand. col. fin. & etiam Jaſo. qui dicit eſſe magis conueniens, col. 3.

(8) Non deua nin podia. Adde L. cum ſca legatum ff. de condit. & demonſt.

LEY XVII.

Alienus ſeruo, cui eſt apoſita conditio, non poſt eam ſine juſſu domini implere, aliis pro non impleta habetur, minor tamen xxx. annis liberè poſt conditionem ei apoſitam citra curatoris voluntatem adimplere, & hereditatem, vel legatum habere. Hoc dicit.

(1) Sin mandado. Concordat cum leg. ſub conditione, ff. eod. ubi gloſ. opponit. de L. conditionibus, ff. de condit. & demonſt. & ſecunda ſol. gloſ. ibi videtur approbari hic.

(2) Mandado de ſu guardador. Adde L. ſi pupillus ff. eod. & L. conditionibus pupillus, ff. de condit. & demonſt. & intellige ſecundum Bart. ibi quando implemmentum conditionis non continet alienationem rerum minoris, nam ſi alienationem facere deberet, neceſſariò requiritur autoritas tutoris, vel curatoris.

(3) Aura por ende. In ſillo ſuo qui eſt hæres neceſſarius, planè procedit, ut in diſt. leg. conditionibus, ff. de condit. & demonſt. & declara ut ibi per Paul. de Caſtro; in alio vero licet ad purificandam conditionem ipſe minor poſſit parere conditioni, non tamen poſſet adire ſine auctoritate tutoris, vel curatoris, ut in leg. potuit, C. de iure delibe. L. cum quidam, C. de adminiſtra. tuto.

LEY XVI.

Si inſtituo quem hæredem ſub conditione, ſi ſeruum hæreditarium manuſerit: licet de jure antequam ſit hæres manuſerit non poſſit: quia eſt alienus, tamen ſi de facto manuſerit, acquirit hæreditatem. Hoc dicit.

(1) Eſto ſeria. Adde L. mulier, §. 1. ff. eod.

(2) Por eſta razon. Et ſic ſufficit conditionem impleri de facto, de quo vide Baldus in rubric. C. de inſtit. & ſubſtitu. in fine, & in leg. ſi pater, penult. colum. verſic. ſed numquid iſta conditio eodem titulo. Si tamen conditio poſſet impleri de jure non ſufficit, tunc implemmentum deſeruo L. ſi ſeruus, ff. de ſolut. uid. per Doct. in leg. mævius, ff. de condit. & demonſt.

Titulus V.

(1) Herederos. Et non ſolum in hæreditatibus, ſed etiam in legatis poſſet fieri ſubſtitutio, L. ut hæredibus, ff. de legat. 2. L. unica §. in 1. & §. pro ſecundo, C. de cada. tollent. & etiam in donatione cauſa mortis, diſt. leg. unica §. ſi ſi ſed etiam in contraſtibus, & actibus inter vivos, ut in leg. quotiens, C. de donat. qua ſub modo.

(2) En lugar. Dicitur enim ſubſtitutio ſecundus gradus

de, pues que de ſuſo hablamos de los primeros herederos, queremos aqui dezir de los otros, a quien llaman en latin, Subſtitutos. E moſtraremos, que quiere decir eſta palabra. E quantas maneras ſon de eſtablecimiento. E quien las puede hacer. E como deuen ſer fechas. E que fuerza han. E en que tiempo deſfallen. E por que razon.

LEY I.

Que quiere dezir Subſtitutos, e quantas maneras ſon de Subſtituciones.

Subſtitutus, en latin, tanto quiere dezir, en romance, como otro heredero que eſt eſtablecido del fazedor del teſtamento en el ſegundo grado, deſpues del primero heredero. E eſto ſeria, como ſi dixeſſe: Eſtablezco a fulano por mio heredero, e ſi el non quieſſe, o non lo pudiere ſer, ſealo fulano en lugar del. E tal ſubſtitucion como eſta llaman en latin, vulgaris; que quiere tanto dezir, (1) como eſtablecimiento que puede fazer qualquier del Pueblo, e a quien quieſſe. Otra ſubſtitucion (2) y a, a que llaman en latin, pupillaris; que quiere tanto dezir, como eſtablecimiento que eſ fecho tan ſolamente al moço que eſ menor de catorze años, o a la moça que menor de doze años. E otra manera y a de ſubſtitucion, que eſ llamada en latin, exemplaris; que quiere tanto dezir, como eſtablecimiento otro de herederos, que

eſ fecho a ſemejança del que eſ fecho al hueraño. E puedenlo fazer los padres, e los abuelos, a los que deſcenden dellos, quando ſon locos, o deſmemoriados; eſtableciendolos otros por herederos, ſi murieren en la locura. Otra manera y a, que eſ llamada en latin, compendioſa; que quiere tanto dezir, como eſtablecimiento que eſ fecho por breues palabras. E aun y a otra ſubſtitucion, que eſ dicha en latin, breuiſſima, (3) o reciproca; que quiere tanto dezir, como ſubſtitucion que ſe hace breuemente en pocas palabras: en la qual ſe contienen quatro ſubſtituciones, e las dos ſon vulgares, e las dos pupillares. Otra manera y a de ſubſtitucion, a que dizen en latin, fideicommiſſaria. (4) E de cada vna deſtas maneras de ſubſtituciones diremos adelante cumplidamente.

LEY II.

Como la ſubſtitucion que eſ llamada vulgar, ſe hace por palabras de nego; e a las veçadas calladamente.

Calladamente ſe hace la ſubſtitucion, que eſ llamada vulgaris, por palabras negativas, (1) en eſta manera; como ſi dixeſſe el teſtador: Eſtablezco a fulano por mio heredero, (2) e ſi el non lo fuere, fago mio heredero a fulano. Ca, ſi murieſſe aquel que fueſſe eſtablecido primeramente, (3) ante que ouieſſe tomado la heredad, o ſe aya otorgado por heredero, ſera heredero el ſegun-

us, vel tertius omnium eorum, qui in locum inſtitutorum, deficientium, vel non aduentium inſtituuntur, & ſic dicitur ſecundus gradus, quia ſequitur primum, & ſubſtitutio, quia ſub prima inſtitutione ſtat, ut in leg. 1. ff. de vulg. & pupill. l. 1. §. pro gradu, ff. de bonorum poſſ. ſecund. tabul. Azoc. de inſtit. & ſubſt. in ſumma, in princ. & infra, eod. leg. 1.

LEY I.

Subſtitutio eſt ſecunda inſtitutio, ſeu ſecundus gradus, vel tertius eorum, qui in locum inſtitutorum deficientium, vel non aduentium inſtituuntur: & ſunt ſex genera ſubſtitutionum, vulgaris, ſcilicet, pupillaris, exemplaris, compendioſa, breuiſſima, fideicommiſſaria. Hoc dicit.

(1) Decir. Habes hic quare dicitur vulgaris, quia à quolibet de vulgo fieri poſſet adire, & cuilibet de vulgo fieri poſſet. L. in ratione, §. quod vulgo, ff. ad leg. ſalc. ſit enim à milite, vel pagano patre, vel extraneo, ſecundum Azoc. C. de impuber. & aliis ſubſtituto. in ſumma, & quia poſſet fieri cuilibet, ut hic dicitur, & in §. fin. inſtit. de vulg. uſſitu.

(2) Subſtitucion. L. iſta enumerat ſpecies ſubſtitutionum, de quibus etiam per gloſ. in rubric. ff. de vulg. & pupill. & per gloſ. in §. qua ratione inſtitu. de pupill. ſubſtitu. & per gloſ. in cap. Raynuntius, de teſtament. in gloſ. 4.

(3) Breuiſſima. Habes hic, quod breuiſſima eſt ſpecies ſubſtitutionis de per ſe, quod not. contra gloſ. in cap. Raynuntius, de teſta. que non enumerat iſtam inter alias. Socin. in rubric. ff. de vulg. & pupill. concludit, quod ſubſtantialiter, & eſſentialiter non ſit iſta nova ſpecies ſubſtitutionis, quia nihil aliud eſt, quam vulgariſ, & pupillaris, vel vulgaris tantum, juxta ea que not. Bart. in leg. Lucius, colum. 1. ff. eod. formaliter tamen bene dicitur nova ſpecies, nam in forma, in duobus diſſert à ſimplici vulgari, primo, quia breuiſſima, & de neceſſitate ſit pluribus, vulgaris uni tantum. Secundo, quia vulgaris, vel eſt omnino expreſſa, vel omnino tacita: breuiſſima vero ſemper eſt expreſſa verbis generalibus.

LEY II.

Per verba negativa fit ſubſtitutio vulgaris, ut inſtituo talem hæredem, & ſi hæres non erit, Titius ſit hæres, tunc ſi inſtitutus ante aditam hæreditatem moriatur: vel nolit, aut repudiet hæreditatem, erit titius hæres, & etiam tacite fit vulgaris ſubſtitutio, ut talem, & talem inſtituo, & quis eorum ſit vivus, ſit hæres, quia tacite intelligitur, quod ſi unus fit mortuus, vel nolit adire, alius habeat hæreditatem. Hoc dicit.

(1) Negativa. Sequitur diſta Azoc. C. de impub. & aliis ſubſtitu. in ſumma. colum. 1. & gloſ. in §. qua ratione inſtit. de pupilla. ſubſtitu. gloſ. tamen in diſt. cap. Raynuntius, de teſta. dicit quod concipiuntur verbis affirmativis, & utrumque dictum poſſet eſſe verum, & procedere ſecundum extremum cui verba applicantur ſecundum Bartol. in leg. 1. ff. de vulg. & pupill. colum. 4. verſic. ulterius quæro, cum quo communiter Doct. tranſeunt.

(2) Heredero. Quid ſi dicat rogo, ut reſtituat hæreditatem titio, an erit adhuc vulgaris? Bart. tenet, quod licet in L. quærebatur, ff. de teſta. mili. limita tamen & intellige niſi dicat rogo, ut reſtituat ex fideicommiſſo: nam tunc eſſet fideicommiſſaria, & hæres inſtitutus cogeretur adire, & reſtituere, & ita procedit diſt. Guillel. de Cog. in leg. præcibus, C. de impuber. & aliis ſubſtitu. ſecundum Socin. in leg. 1. ff. de vulg. & pupill. colum. 15. verſic. circa tertiam queſtionem, Bart. vid. etiam per Bald. in leg. humanitatis, C. de impub. & aliis ſubſtitu. colum. 12. verſic. mirabile dicam.

(3) Primeramente. Procedit etiam ſi vivo teſtatore decedat, ut in leg. ſi pater filium, ff. de vulg. & pupill. leg. Thais, §. ſpendoſorus, 16. ff. de fideicommiſſi. liber. gloſ. & Bart. in leg. gallus, §. quidam reſto, ff. de liber. & poſtū.

gundo, (4) Esto mismo seria, (5) si fuisse biuo, e non quiescisse recibir la herencia, o la desechasse. (6) E aun calladamente (7) se podria fazer tal substitution, como si el testador nombrasse dos omes por sus herederos, diciendo asi: Que qualquier de ellos, (nombrandolos) el que fuisse biuo, que aquel fuisse su heredero; e fonce dezimos, que si fuesen biuos amos, auran la credad. E si el vno moriere tan solamente, auerla ha el otro que fuere biuo. E esto es, porque en tal establecimiento como este se entiende calladamente, que si el vno es muerto, o si fuere biuo, e non quiescisse la herencia, el otro entrara en su lugar, e la deue auer toda.

L E Y III.

Quando muchos herederos son establecidos en el Testamento, e Substitutos entre si, quanta parte acrezca a cada vno dellos, si alguno dellos non quiescisse ser heredero.

Si algun testador (1) estableciesse tres omes por sus herederos, al vno en seys onças, e al otro en quatro, e el otro en dos; en tal manera, (2) que si alguno dellos muriesse ante que entrasse la heredad, o non la quiescisse, que los otros (3) he-

4. colum. 2. versic. circa 7. question. Bart. vel nisi institutus repudiaret, antequam esset indignus, L. si antequam, ff. ad Sillaniam. vel nisi sit datus substitutus heredi indigno, in eo quod capere non possit, secundum Angel. per illum text. in leg. 2. C. de heredi. Instit. & sequuntur ibi moderni, & idem Angel. in leg. in tempus, ff. de heredi instituent.

(7) Calladamente. Istud exemplum tacite vulgaris ponit. L. Titius, & Seyus, ff. de heredi. instituent. cum leg. sequent. aliud exemplum est de vulgari tacita, quæ est comprehensa sub pupillari expressa, ut in leg. jam hoc iure in principio, ff. de vulg. & pupill. & in leg. quamvis, C. de impube. & alii, & per Bart. in leg. 1. colum. 3. ff. de vulg. & pupilla, & extendit pupillari expressa, eo quod si- luitur decessit in vita testatoris extinguitur, etiam ista vulgari tacita: ut in leg. quod si filius, & ibi vid. Bart. ff. de capiti. & postli. reuer. & tradit Paul. de Cast. consil. 13. vol. 1. super primo dubio, sciendum, &c. versic. venio nunc ad quintum dubium, ubi dicit, secus esse in tacita vulgari contenta in compendiosa, vel reciproca, vide per Bart. in leg. 1. col. 2. versic. 2. principaliter quæro, ff. eod. de vulg. & pupill. & per Guilielm. in repeti. cap. Raynuntius super verbo, ff. ab hys liberis moreretur, fol. 4. s. 6. (6) La desechasse. Admittitur ergo substitutus statim, quod hæres repudiat, quod procedit etiam, si institutus possit restitui adversus repudiationem secundum Bart. in leg. 1. ff. de vulg. & pupill. in 4. quest. princip. colum. 3. illius repetitio. & idem si ex beneficio fuitatis possit revocare abintentionem intra triennium iuxta leg. fin. C. de repudi. hæres. Bart. in leg. 3. ff. de acqui. hæres. vid. per Socin. in repeti. dist. 1. 1. fol. 4. colum. 4. versic. circa primam questionem, an tamen ille, in quem transfuit institutus jus de liberandi, excludat substitutum: vid. ibi per Bart. concludentem, quod potentior sit jus transmissionis, quam jus substitutionis, & sic quod præferatur hæres hæredis substituto, & opinio Bart. communiter tenetur, licet passus sit disputabilis, secundum Alex. & Socin. ibi: quid autem si filiusfamilias institutus repudiet, an admittatur pater, vel substitutus? Bart. tenet quod pater, ut in leg. fin. §. simili- que modo, C. de bon. qualib. & tenet gloss. in princip. illius, leg. super verbo recusante filio, Bart. in dist. leg. 1. colum. 6. Cujus opinio communiter approbatur ibi per Doct. moriente vero filio ante aditam hereditatem substitutus admittitur, excluso pater secundum Bart. & communiter Doct. ibi quod tamen limita 7. modis de quibus per Socin. ibi Char. 7. colum. 4. cum princip. sequent. Sed an fideicommissarius præferatur substituto vulgari repudiante instituto? Bart. ibi tenet quod sic: si fideicommissum repetitum à substituto, sed tu die idem esse, & si non sit repetitum secundum Joan. de Imol. ibi per text. in leg. facta, §. Julianus, ff. ad Trebell. ubi idem tenet Bart. & Alex. & est communis opinio, quod jus restitutionis præferatur juris substitutionis, secundum Socin. ibi col. 1. Char. 8. versic. circa 6. questionem, Bart. Si tamen ipse hæres esset indignus, sicut præferatur substituto, quasi potentior sit jus indignitatis, quam jus substitutionis secundum Bart. ibi colum. 6. & ejus opinio est communis, procedit tamen in hærede indigno, aliud in incapace ut notatur per Doct. in leg. 1. C. de heredi. instit. & idem, quando indignus mortuus fuisset ante defunctum, vel ante aditam hereditatem, cessante fraude, secundum Socin. & alios moder. fol.

L E X III.

Partes adjectæ in institutione censetur repetitæ in substitutione. Hoc dicit.

(1) Si algun. Concordat cum leg. qui liberis, §. fin. ff. eod. & cum leg. si plures eod. tit. & cum leg. 1. C. de impube. & alii, & cum §. ff. si ex disparibus instit. de pupill. substituto.

(2) En tal manera. Licet ista lex ponat exemplum in substitutione directa, idem tamen dicendum est in fideicommissaria, L. Lucius, §. pater, in fin. & §. mævia, & leg. quotiens in princip. ff. ad Trebell.

(3) Que los otros. Non aperit utrum testator istos substitutos nominaverit propriis, vel appellativis nominibus, L. nonnunquam, ff. ad Trebellia. in hoc distinguit, & gloss. & communiter Doct. in l. 1. C. de impube. & alii, & ibi Salicet, versic. 3. casu principali, ubi declarat in fine, quod dicantur nomina appellativa omnia illa, que non sunt propria: ut si dicat vos invicem, vel quos invicem substituo, vel alios hæredes substituo, vel fratrem suum substituo, ut in d. leg. Lucius, §. mævia, ff. ad Trebell. & ta-

redassen en lugar del; e fonce dezimos, que si alguno dellos non quiescisse ser heredero, o se muriesse ante que tomasse su parte de la herencia, estos dos que fincassen biuos, deue cada vno dellos heredar los bienes del señor, que los fizo sus herederos, e la parte del otro, segund la quantia (4) en que el testador los stablecio primeramente por sus herederos.

L E Y III.

Por que razones desfallece la Substitucion que es llamada Vulgar.

Desfallece la substitution que es llamada en latin vulgaris, (1) cada que aquel que es establecido por heredero primeramente, entra la heredad (2) del testador, ante que muera; (3) o si consiente, otorgando, e diciendo que quiere ser heredero, maguer non la tome. Ca e fonce el

tio differentie, secundum Rapha. Fulgo. in dist. leg. 1. est, quia nomina propria exprimuntur cum copula, & que dividit pro virili, L. rei, §. cum in tabulis, ff. de duob. reis, leg. 1. C. si plures, una sententia, ff. de vulgari, ff. de duob. reis, leg. 1. C. si plures, una sententia, ff. de vulgari, ff. de duob. reis, leg. 1. quod data paritate terminorum non est differentia inter nomina propria, & appellativa, ut concludit Rapha. Cumma, in leg. turpia, §. fin. ff. delegatis primo, unde si substitutio de hæredibus sit facta cum copula, & non habere locum ista lex, sed pro virili concurrerent in substitutione, quod est bene notandum, sed quia ex communi usu loquendi ista copula nunquam ponitur inter nomina appellativa, sed inter propria, ideo lex fecit differentiam, si ergo testator in appellativis nominibus utatur copula, idè videtur dicendum, quod in propriis, ut si diceret primum, & secundum hæredem substituo: secus tamen si diceret quos hæredes, scilicet Petrum & Joannem substituo, quia tunc pro hereditariis portionibus succederent, ex quo in nomine appellativo hæredes, quod præcelsit, deficit copula, ut vult Bald. in dist. leg. 1. & idem si in propriis nominibus deficeret copula, ut si duo hæredes eisdem nominis essent veluti Joannes & diceret, quos Joannes substituo, secundum quod declarat Jaso. in dist. leg. 1. quia tunc succederent pro hereditariis portionibus, & ista differentia proprii nominis, vel appellativi procedit in institutionibus, secus in legatis, ut in leg. unica, §. sed ut manifestum, & ibi gloss. C. de caduc. tollen. in parte pro virili, quam sequitur Alex. & Jaso. in dist. leg. 1. & idem Alex. in dist. leg. quotiens, ff. ad Trebell. & vide etiam in ista materia decisio. Neapolit. num. 309. incipit pater quidam.

(4) Segund la quantia. Limita nisi ex onere inuncto hæredibus æqualiter, aliud colligatur, L. quotiens, ff. ad Trebell. leg. utrum, §. fin. ff. de reb. dub. Limita etiam istam leg. per casum singularem, L. coheredi, §. qui discretas, ff. de vulg. & pupill. de quo ultra Doct. ibi vide Alex. consil. 66. volum. 2. Decium consil. 186. & consil. 304. Limita etiam nisi constaret de mente testatoris aliud, ut est videtur in questione illa, de qua per Bart. in leg. fin. ff. ad Trebell. Scilicet de filiis masculis universaliter institutis, filia vero in re certa, & per eundem in leg. Lucius, col. penult. versic. sed quæro, circa hoc dictum pulchra questione, ff. de vulg. & pupill. & facit ad questionem majoris, quod prohibiciones, & vincula apposta in prima substitutione censentur repetita, in secunda vid. L. Cayo, in princip. ff. de ali. & ciba. lega. leg. si tibi, & leg. sequent. ff. de adit. lega. leg. cum patre, §. ab instituto, ff. de lega. 2.

L E X IIII.

Expriat substituto vulgaris adita hereditate per institutum. Hoc dicit. Habuit ortum à leg. post aditam, C. eod. titul.

substituto non ha derecho ninguno en los bienes del muerto, en que fuesse establecido el primero heredero; maguer este que primeramente fue establecido, muriesse despues: esto se prueba (4) por las palabras del testador, que dice: Establezco a fulano por mio heredero, e si el non lo fuere, fago mio heredero a fulano. E porende, pues que el primero heredero entra la heredad, (5) o quiere ser heredero, non ha por que lo ser el sustituto, maguer muera el primero despues.

L E Y V.

De la Sostitucion que es llamada Pupillaris, como deue ser fecha.

Pupillaris, es llamada en latin, otra manera que ha de substitution, segund que de suso (1) diximos. E fazenla los padres (2) a los fi

(1) Vulgariis. Si tamen esset substitutio militaris, id est à milite facta (quam Alexand. in leg. in testamento, C. de testa. milit. vocat militarem) fieri posset etiam post aditam hereditatem: nam miles substituitur potest, etiam directo post aditam hereditatem si constat, quod uti velit privilegio militari, ut in leg. Centurio, ff. de vulg. & pupill. & idem erit in aliis personis privilegii militum gaudentibus, ut Doctores regentes, & in universitate approbata legentes, advocati etiam & sacerdotes, ut adducit Guilielm. Benedic. in repetitio. cap. Raynuntius, de testa. fol. 17. colum. 3. in parte, ff. ab hys liberis moreretur, 2. ubi vid. in 4. colum. quid in substitutione ad pias causas.

(2) Entra la heredad. Gerendo se pro hærede, & not. quod per additionem primi gradus, omnes gradus expirant, ut probati videtur hic, & in leg. cum in testamento, ff. de hære. instit. & in leg. si mater, §. fin. ff. de vulg. & pupill. & si substitutio fiat pluribus, an uno tantum adente expiraret quod ad omnes? Vide Bart. in leg. 1. in princip. col. 1. ff. de vulg. & pupill. & latissimè per Socin. Considerantem in hoc plures casus ibidem, fol. 17. col. 4. versic. circa secundam questionem Bartol.

(3) Ante que muera. Quia si non adita hereditate moreretur, admittitur substitutus, nisi institutus transfuisset jus adeundi in ejus heredem, quia tunc præferetur ejus hæres substituto, ut dixi supra eod. L. 2.

(4) Esto se prueba. Dicit Azo. in summa, C. eod. in princip. col. 2. hoc parere lipsi, & tonforibus.

(5) La heredad. Quid in institutione facta in usufructu, si sic instituto detur substitutus, & institutus agnoscat usufructum, & moriatur, an expriat substitutio? Vide Alex. quod non in leg. 1. in princip. 14. col. ff. de vulg. & pupill. per text. in leg. 1. §. fin. ff. de usufruct. accrescen.

L E X V.

Substituto pupillaris sic quandoque expressè per verba si talis hæres erit, & infra ætatem pupillarem decesserit, Titium sibi substituo: si enim infra dictam ætatem moritur, succedet ei substitutus, etiam in bonis pupilli aliunde questis. Item sic tacitè sic, quisquis mihi hæres erit, sic hæres filio meo, aut sic: si filius meus impubes non erit, hæres ei substituo: nam licet ista sit vulgaris expressa, continet tamen tacitam pupillarem, quia est hæres fuerit, si moriatur in pupillari ætate, admittitur substitutus: sed quando vulgaris sit disparibus in ætate, ut unbi pueri alii impuberi institutus: tunc non continet tacitam pupillarem, quia non possit ambos comprehendere: & idem si talis sit substitutus, cui non potest testator pupillariter substituire. Hoc dicit.

(1) Que de suso. Supra eod. L. 2.
(2) Los padres. Mater verò cum non habeat filium in potestate, non poterit pupillariter substituire, L. si mater ff.

fijos (3) e a los que descien den dellos (4) por la li-

ff. de vulg. & pupil. quid autem si pater sit Monachus qui & testatur inter liberos iuxta formam *authentic. si qua mulier. C. de sacrosanct. Eccl. & supra ead. partita. tit. 1. L. 17.* an possit filius substitui pupillariter. *Specul. in tit. de statu monacho. versic. 14.* dicit simpliciter quod non: ex quo filios non habet in potestate, & idem tenet Bald. in *authentic. ingressi. colum. 2. C. de sacrosanct. Eccl. & in authentic. si qua mulier. col. 5. versic. 4. quarit. eod. tit. ubi, & dicit quod vulgariter reciprocè, & per fideicommissum, etiam compendiosè quantum attinet ad prædictas substitutiones, poterit ei substituere, & etiam exemplariter si casus eveniat, vide ibi per eum. Nota etiam, quod etsi ad sit patria potestas: si tamen pater esset vilis persona, non posset filio pupillariter substituere, quia sicut aufertur ei administratio bonorum in vita: sic & in morte, secundum Bart. in *leg. sed si unus, §. filiosfamilias, ff. de injur. Bald. in leg. humanitatis, col. 7. vers. 7. differentia, C. de impuber. & alius substit. ubi de patre malè vivente, & ibi vide in addition. Sed advertit, quia secundum Alex. & Jaso. in *leg. 2. ff. de vulg. & pupil.* communis opinio in hoc est contra Bart. duobus tamen casibus salvari potest opinio Bart. de quibus vide Joan. de Imol. in *cap. Raynuntius de testat. & in di. leg. 2.* ubi etiam Alexand. substitutio tamen pupillaris facta extraneo: bene continet tacitam vulgarem, secundum Bar. in *di. leg. 1. in fin. princ. ff. eod. & Bal. in leg. fin. colum. fin. C. de instit. & substit. poterit etiam pater pauper, & mendicis filio etiam valde diviti substituere, ut etiam voluit Bald. in *leg. 1. C. de jur. sic. lib. 10.****

(3) *A los hijos.* De legitimis, & naturalibus intellige ut *instit. de pupil. substit. in princ. L. 2. & ibi Bar. col. 1. ff. de vulg. & pupil.* & idem dic de legitimis tantum, ut in *arrogatis, L. si arrogator ff. de adop. L. sed si plures, §. in arrogato, ff. de vulg. & pupil.* non sic in filio adoptivo, quando non transit in potestatem adoptantis, ut *instit. de adop. §. sed cum nostra, & in leg. cum in adoptivo, C. de adoprib. naturalibus* tamen filius pater non potest substituere *L. Lutatius, ff. de vulg. & pupil.* neque aliis filiis (putatis, nisi sint legitimi) etiam post mortem patris, de voluntate tamen patris, secundum Bar. in *leg. Gallus, §. & quid si tantum, ff. de lib. & post. Joann. de Imol. & Jaso. in di. leg. 2. ff. de vulg. & pupil.* post Bar. ibi col. 5. & ita intelligit verba Bar. Socinus, ibi col. 5.

(4) *Que descien den dellos.* Nepotibus scilicet, pronepotibus, & ulterioribus liberis, qui essent in potestate avi, secundum jus commune, & etiam secundum ista jura paritarum, secundum quæ filius per contractum matrimonii non liberabatur à patria potestate: & sic ejus filii erant in potestate avi, ut habetur in *§. 1. inst. de patria potest. & §. permittum, instit. de tutel. in princ. inst. quib. mod. jus patr. potest. solvit. in princ. versic. si bi verb. & L. 1. tit. 18. par. 4. L. si uxor, & ibi B. C. de condit. inst. L. 1. §. idem ait, & ibi Bart. ff. de injur. & si filia femina transit in potestatem mariti: adhuc tamen pater retinebat patriam potestatem in ea, ut in *leg. si in vita, & ibi Bal. C. de nupt. hodie tamen cum de jure hujus regni filius per contractum matrimonii liberetur à patria potestate, ut in *leg. fin. tit. 11. lib. 1. fori, & L. 1. tit. 9. lib. 3. ejusdem fori, & tradit Doctor de Palat. Rub. in sua repetitione Rubricæ, de donat. inter vir. & uxor. col. 186. in formis minoribus, & habetur hodie clarior in *leg. 47. in L. de Toro, non poterit avus in Regno isto substituere pupillariter nepotibus, seu liberis ulterioribus: exigitur tamen, quod filius sit velatus, ut dicit *di. leg. Taurina: & sic, quod receperit solemnem benedictionem nuptiarum iuxta ea, quæ habentur in *cap. nostrates, & cap. femine, 30. quæst. 5. & in cap. viri autem de secund. nupt. & L. 2. tit. 12. part. 4. & tenent aliqui ex Glossatoribus illarum T. Tauri cum ad liberandam à patria potestate copulative exigat illa L. contractum matrimonii, & solemnem nuptiarum benedictionem: illa tamen Taurina L. in illo verbo, *velado, semper mihi in-*******

ña

gestis serupulum, quæ fuerit motiva, & finalis ratio illud statuendi, cum ante illam nihil de hoc erat cautum per dict. LL. fori, neque in ordinatione de Sepulveda, neque in consuetudine, & practica aliud exigebatur, quam contractus matrimonii, ut perinde filius à nexu patriæ potestatis liberaretur: & potius videtur illud verbum, *velado, seminarium fuisse futurarum litium, prout audivi à quodam doctissimo viro, dum essem juvenis in studiis, quam aliquid utilitatis produxisset: nisi forte dicas, legem illam in verbo illo, non tam habuisse respectum ad solemnem nuptiarum benedictionem, quam quod post illam, ut experientia docet, filius seorsum habitare solet à patre, & uxorem ducit in propriam domum. E qua tunc non alitur de bonis patris, & ad se tota cura quomus spectat, nimirum si illa L. Tauri voluit antiquas leges fori, & veterem Regni ex usu interpretationem ita declarare, ne quis intelligeret ex solis sponsalibus de presenti non sequuta dicta separatione domus, filium à patria potestate liberari: non enim hæc consideratio est parvi momenti: nam & secundum jura antiqua, si filiusfamilias, qui dotem receperat cum uxore, habitavit à patre recedens, subsistat cum uxore, fructus dotis non acquirerebatur patri, sed erant filii, nam æquum est, quod ibi esset dos, & dotis fructus, ubi erant onera matrimonii, *L. cum bis, §. ubi dos, ff. de jur. dot.* Si tamen filius habitaret cum patre: & sic pater onera matrimonii subiret alimentando filium, & uxorem: consequenter fructus dotis erant ipsius patris, ut adducit Bald. *novel. in tractatu suo de dote, fol. 19. col. 1.* circa intellectum eorum, quæ tradit Bar. in *leg. contra nuptum, quætiens, ff. rerum amota.* Bene tamen crederem, quod attempta dispositione dict. leg. Tauri, si aliquando filius jam solemniter ducta uxore: & nuptiarum benedictione recepta, maneat in domo patris, quod liber esset à patria potestate, licet legislator motus fuerit dicta consideratione: quia licet aliquando non concurrat: non idè minus verificabitur illius leg. dispositio: *L. nam ad ea. ff. de legi. & ejus, quod not. gloss. & Doct. in leg. 1. §. sexum. versic. origo, ff. de postul. Credendum etiam, quod probato, quod filius uxorem duxit, & cum ea habitavit in propria domo seorsum à patre: quod hoc sufficeret ad ereptionem ejus à patria potestate: nam cum ista traductio communiter fiat, præmissa velatione, & benedictione nuptiali, satis per hoc probabitur exemptus à potestate, absque eo quod gravetur filius in probanda velatione in individuo: cum etiam ista materia probationum valeat argumentum à communiter accidentibus, ut adducit Bald. in *leg. neque natales, col. 1. C. de probat. & in leg. cum dotem, C. de jur. dot. not. Socin. consil. 213. vol. 2. col. antepen. & consil. 249. ad fin. eod. volum. & præsertim quando factum esset antiquum, & ubi excursu diurni temporis dicta solemnitas præsumeretur, juxta not. in *leg. sciendum, ff. de verbo. obligat. latè per Feli. in cap. scit. de re judic. Similiter si filio pater omnem substantiam, aut sibi tradidit in dotem, & matrimonio, & nuptias solemniter factis, pater remanet in domo, quasi gubernator patrimonii translatis in filium, vel filiam, etiam si in aliam domum vir, & uxor non separantur, erit liberatus, aut liberata à patris potestate filius, vel filia. Cum etiam si sit in domo patris, non ut subiectus, sed ut dominus est. Aliquo tamen casu, etiam stante dispositione dict. leg. Tauri, possit hodie in regno avus substituere nepoti pupillariter, scilicet, quando fuisset conceptus filio cum uxore sua habitante in domo patris, ante nuptiarum benedictionem: vel si contractus sponsalibus de presenti, filius haberet filium ex uxore manente apud ejus patrem, antea quam eam traduceret, & benedictionem nuptialem receperit: nam cum tunc nepos sit in potestate avi, dato quod postea filius, sequitur benedictionibus liberaretur à patris patris potestate: tamen ejus filius remaneret in potestate avi, & posset sibi pupillariter substituere: *argumento, §. illud instit. quib. mod. jus patr. potest.*****

ña derecha, si fueren en su poder; (5) leyendo ellos de aquella edad (6) que diximos de suio, en la ley que fabia en esta razon. E puedete facer tal substitucion como esta, a las vezadas manifestamente, e a las vezes callada. E manifestamente se faria, como si dixesse el testador: Establezco por mio heredero a fulano mio fijo, e si fuere mio heredero, (7) e muriere ante que sea de edad de catorze años, establezco a fulano que sea su heredero. (8) Ca, si le muriere (9) el fijo, o el nieto, que así fuessse puesto por heredero, ante de la edad en que puede fazer testamento; aura este sustituto en logar del, la herencia del padre, o del auuelo. Orrofi, calladamente se faria tal sustitucion, en esta manera: como si dixesse el fazedor del testamento: Establezco por mio heredero a fulano mio fijo, que es menor de catorze

Partida VI.

est. solvi. juxta principio instit. de pupillar. substit. intellige tamen, nepotis tenere substitutionem, quando per mortem avi substituentis non est recusus filius in patris sui potestate, forte quia erat mortuus: aliàs secus, de quo dicit, ut per gloss. in *di. princ. instit. de pupillar. substit. & per gloss. in leg. 2. §. posthumus, ff. de vulg. & pupil.*

(5) *En su poder.* De hoc vid. per Bar. in *leg. 2. colum. 2. ff. de vulg. & pupil. versic. 3. dixi:* & opinio gloss. Bar. Ang. Imol. ibi quod sufficit, quod sit in potestate tempore mortis testantis, tenetur communitè, & servatur in practica, prout attestat Angel. Aren. in suo tractatu testamentorum, in verbo pupillariter, licet ipse in *§. 1. instit. de pupill. substit.* tenuit contrariam sententiam, scilicet, quod duo tempora requirerentur, tempus scilicet, factæ substitutionis, & tempus mortis: quæ opinio à multis junioribus sequuta est, & à Paul. de Cast. Guma. Imol. & Jaso. in *leg. 2. ff. de vulg. & pupil.* prout etiam refert Doctor de Covarruvias studiosus vir, & laude dignus in lectura sua, *cap. Raynuntius §. 5. de testa. verum, quia ex ista leg. paritarum, non bene perpenditur utrumque tempus requiri, non recederem à communi opinione: cum enim testamentum morte confirmatur, & tunc filius reperitur in potestate, tunc videtur etiam fieri substitutio pupillaris. Ex hoc requisito inferitur, quod pater hæreticus non poterit filio pupillariter substituere: cum non habeat filios in potestate, *cap. 2. de hæretic. lib. 6.* neque etiam pater schismaticus, secundum Bald. in *leg. nam civium, ff. de bis, que sunt sui, vel alien. jur. posthumo tamen, bene potest substitui pupillariter, si natus esset in potestate, L. 2. §. posthumus, versic. planè, ff. eod. L. fin. de colla. bonor. miles etiam potest filio emancipato substituere pupillariter. *L. miles ita, §. ex hæredato, ff. de testa. milit.* licet tunc tantum valeat substitutio, quoad bona militis, non quoad bona pupilli, ut ibi dicitur: paganus verò, licet filio emancipato non possit pupillariter substituere: poterit tamen pater, habens unum filium emancipatum, & alium in potestate, uti remedio. *L. cum ex filio, in principio ff. de vulg. & pupil. ubi vid. Bar. & Doct. nota etiam, quod licet non possit, filio non existentem in potestate, pupillariter substitui: valebit tamen substitutio jure fideicommissi, gloss. ubi Bar. & Alex. & est communis opinio in *leg. verbis civilibus, ff. eod. Adverte etiam, quia requiritur, quod tempore mortis patris filius sit in ejus potestate, ut in *leg. cohæredi, §. cum filie, ff. de eod. Quid tamen si exeat à potestate per dignitatem? Vid. per Bar. in *di. leg. 2. col. 3. versic. quæro quid si exeat.******

(6) *De aquella edad.* Ut supra eod. L. 1. & per Bar. in *di. leg. 2. ff. de vulg. & pupil. in 2. requisito.* Requiritur etiam, quod pater prius sibi faciat testamentum, *L. 2. §. prius, ff. eod. ubi vid. per Alex. Requiritur etiam, quod filius instituat, vel exhæredetur, *di. L.**

años, e a fulano, e a fulano, mis amigos. E despues desto dixesse así: Mando, que qualquier que sea mio heredero, sea heredero de mio fijo. En este manera leyendo fecha la substitucion, si muriesse este fu fijo ante que fuessse de la edad sobredicha, entendiend, que los otros son sustitutos calladamente, (10) los que nombro (11) el testador en su testamento: e ellos heredaran los bienes de su fijo, a quien auia establecido por heredero primeramente de fo vno con ellos. E aun dezimos, que se podria fazer la substitucion pupilar calladamente, en otra manera; como si el testador, que estableciesse por su heredero a su fijo, o a otro qualquier que descendiesse del por línea derecha, que ouiesse en su poder, e que non fuessse de edad; e le diesse despues otro sustituto, en aquella manera que es dicha vulgar, dizen-

2. §. sed si eos, & L. infra proxima. Requiritur etiam, quod hæreditas adeatur ex primis tabulis, seu ex patris testamento, *L. 2. versic. adeo, ff. eod. de vulg. & pupil.* quod ultimum fortè hodie, de jure regni attenda *leg. 1. tit. de los testamentos, li. 5. ordi. rega.* non erit necessarium. Requiritur etiam, quod impubes, post mortem testatoris, sui juris efficiatur: neque recusus sit in alterius potestatem, ut in *di. leg. 2. in princ. ff. eod. ubi Bart. in 4. requisito, & etiam de isto, & de aliis requisitis, 7. necessariis ad pupillaris substitutionem essentiam, vide magistrat. per Bar. & Doct. ibi.*

(7) *Si fuerit mio heredero.* Ista forma verborum ponitur in *leg. 1. §. 1. ff. de vulg. & pupil.* non tamen ista verba sunt de substantia pupillaris substitutionis: quia ad ipsam sufficit dicere, si decesserit in pupillari ætate, ut not. Bar. in *di. leg. 1.* quando tamen ista verba ponuntur, faciunt, quod ista sit merè pupillaris substitutio, quoad verba, & quoad mentem: ita quod quoad verba, & quoad mentem, non continet tacitam vulgarem, licet ex legis interpretatione, tali casu continetur, tacita vulgaris, ut in *leg. jam hoc jure, ff. de vulg. & pupil.*

(8) *Que sea su heredero.* Quid si dixit testator, si filius meus in luam tutelam non venerit, talis sit mihi hæres, vel tali bona mea obveniant? Dic, quod adhuc dicitur pupillaris substitutio: vid. text. & ibi Bar. in *leg. si ita scriptum, §. pen. ff. de honor. posses. secundum tabul. gloss. notabit. super verbo. Cajus Sejus, in leg. 1. ff. de vulg. & pupil.* Et quid si testator dixit, Titius, & Sejus filii mei, uterque eorum vivat, hæres mihi esto, quæ est forma, *L. Titius, ff. de hære. institut.* an continetur sub talibus verbis pupillaris? Bar. in *leg. Lucius, 1. col. ff. de vulg. & pupil.* vult, istam substitutionem reciprocam esse: & sic continetur pupillarem, illa enim verba (mihi hæres esto) non impediunt pupillarem, *L. 1. ff. de vulg. & pupil.*

(9) *Si se muriere.* Non repetit illud si hæres esset: & cautè, nam sufficeret, quod decesseret in pupillari ætate, dato, quod paterna hæreditate se abstinuisset, ut hic probatur, & in *leg. Julianus, ff. de acquir. hæred. & in leg. pater, ff. de privileg. credi. Bart. in leg. 2. in princ. colum. 5. versiculi. sed quæro, ff. eod. & cui incumbat onus probandi, quod pupillus decesserit: vel non decesserit in pupillari ætate? Videtur, quod sit fundata intentio substituti, dicentis pupillum, in pupillari ætate decessisse, nisi per adversarium de majori ætate, probetur per tex. not. in *lex. ex falso, §. pen. ff. ad Trebell. & tenet Bald. consil. incipi. ex parte contingente, quem refert, & sequitur Decius in *cap. in presentia, de probat. num. 50.***

(10) *Calladamente.* Approbat opinionem Azo. C. de impuber. & alius substit. colum. 1. (scilicet, quod hæc verba (quibus mihi hæres erit, sit filio meo impuberi hæres) continent vulgarem expressam, & pupillarem tacitam,

ziendo así: Fago mio hecedero a fulano mio fijo, e si non fuere mio heredero (12) este mio fijo, establezco por mio heredero en su lugar a tal ome. Ca, si por ventura esse fijo sobredicho fuessse heredero, e muriesse ante que fuessse de edad de catorze años, si fuere varon, o de doze años, si fuere hija, entonces aquel que fuessse establecido por heredero fustituito en su lugar, heredara tambien la heredad del testador, como los otros bienes que viniere[n] al mozo de otra parte. E esto es, por razon de la llamada fustitucion (13) pupilar, que se entiende siempre en la vulgar, así como sobredicho es. Eueras ende, quando el testador

tam, per leg. cum filio, & L. qui liberis, §. hac verba, ff. eod. gloss. tamen in §. qua ratione inffit. de pupill. substit. vult, quod ista sit expressa pupillaris, & tacita vulgaris, & sic totum è contra: & idem tenet Bart. in di. §. hac verba, postea per concordia dici, quod aut testator dixit, quisquis mihi fuerit hæres, sit filio meo impuberi hæres, prout fuit in calu, di. L. qui liberis, §. hac verba, prout loquitur Bart. & di. gloss. ad illum le referentes: & ista sit pupillaris expressa: si verò non dicatur impuberi: sed filio meo sit hæres; tunc procedat dictum Azo. & ista L. quæ ita loquitur, benè tamen credo, quod respectu exclusionis matris, etiam si substitutio fieret modo, de quo in hac L. non adjecto illo verbo impuberi, quod excluderet substitutus matrem: cum quoad mentem, & quoad verba, partim sit expressa, sicut aliàs dici solet, per Bart. & Doct. de substitutione reciproca, vel de compendiosa, in leg. Lucius, & in leg. Centurio, ff. eod. & per eundem Bart. in di. leg. 2. in princ. col. 5. in fin. ff. eod. & facit ad dictam concordiam notabilis doctrina, Bart. in di. leg. Centurio, column. 10. versic. sed quid, si dixi filio meo impuberi, ff. de vulgar. & pupill.

(11) Los que nombro. Hoc intellige, ut habetur in di. leg. cum filio, & in leg. qui liberis, §. hac verba, ff. de vulgar. & pupill.

(12) Sino fuere mio heredero. Et sic comprehendit casum noluntatis, & etiam impotentia, idem tamen dic, quando in unum casum, ex his conciperetur, ut in leg. fin. C. de inffit. & substit. ubi vid. per Bart. & Doct.

(13) La llamada substitution pupilar. Habes hic, quod vulgari expressi continetur tacita pupillar. Adde leg. jam hoc jure, ff. de vulgar. & pupill. & procedit ista conclusio, etiam si mater sit in medio: quia adhuc tacita pupillaris comprehenditur in vulgari, secundum gloss. in leg. precibus, C. de impube. & aliis, quam ibi communiter Doct. sequuntur: est tamen dubia, & incerta talis tacita pupillaris, matre existente in medio, quia si mater supervivatur filio, & velit et in pupillari ætate descendenti succedere, tunc talis tacita contenta in vulgari, non sortitur effectum: si vero nolit succedere, aut filius supervivens, matri decedat, adhuc in pupillari ætate, tunc tacita pupillaris consequitur suum effectum, secundum quod not. Jalon. in di. leg. precibus, col. 4. & Alex. in leg. centurio, ff. de vulg. & pupill. & si mater esset negligens in non petendo tutorem filio, seu in non acceptando ejus tutelam, propter quod privatur successione filii, per leg. 2. §. confestim, ff. ad Tertul. L. sciant, C. de legit. hered. §. sed quem admodum inffit. de legi. agna. success. hoc etiam casu admittitur substitutus, ex tacita pupillari, secundum Paul. de Cast. in di. leg. precibus, & vid. ad prædicta Guillel. Bened. in di. repet. cap. Raynuntius, super verbo, si absque liberis moreretur, 2. in materia substitutionis vulgaris, fol. 293, col. 1. & 2. & 3. & quod dixi in vulgari contineri tacitam pupillarem, limitata, in eis de contraria testatoris voluntate appereat, ut in leg. quamvis, C. de impub. & aliis substitut. & secundum quod tradunt Bart. & Alex. ibi ad istam declarationem voluntatis sufficerent duo tes-

que ouiesse dos fijos, el vno mayor de catorce años, e el otro menor, e los estableciesse por sus herederos, diziendo así: (14) Que qualquier que muriesse dellos en ante que entrasse en la heredad, o que non quisiesse ser heredero, quel otro que fuessse heredero en su lugar. Ca, si aquel que fuessse menor de catorce años, quisiesse ser heredero, e entrasse la heredad, e muriesse non seyendo de la edad sobredicha, non podria el otro aver la heredad por razon de la fustitucion (15) llamada, como quier que la ganaria por razon que es mas propinquo pariente. (16) E esto es, porque deve ser guardada igualdad (17) entre ellos. E pues

tes. Contrarium tamen vult Bart. in leg. 2. in princ. column. pen. ver. quæro ergo, ff. de vulgar. & pupill. imò requiruntur tór testes, quòr requiruntur in probatione ultimæ voluntatis, & cum Bart. transit Decius in di. leg. quamvis, col. 1. sed tenenda est opinio Bal. & Alexand. & idem voluit Bart. ubi supra, licet in contrarium, & non redè referatur à Decio, qualiter autem dicatur constare de tali testatoris voluntate, vide Dec. ibid. Limita etiam, ut statim substituitur in hac lege.

(14) Diziendo así. Secus ergò, si separatim cuilibet substitueret vulgariter: nam tunc in persona pupilli continetur etiam tacita pupillaris, ut voluit gloss. & ibi Doct. communiter, in di. leg. quamvis, C. eod. & in di. leg. jam hoc jure.

(15) Por razon de la substitution. Concordat L. jam hoc jure, ff. de vulgar. & pupill. & leg. in testamento. C. de test. milit. L. quamvis, C. de impub. & aliis substitut. sive ergò substitutio vulgaris fiat personis imparibus, sive reciproca, sive brevisloqua, non continet pupillarem tacitam, ut dictis iuribus. Quid autem, si & cum reciproca inungatur substitutio compendiosa, an tunc continetur substitutionem pupillarem in persona pupilli? Viderit dicendum, quòd non, ex ratione istarum LL. propter uniformem determinationem, & ista est de mente Bart. in leg. Lucius, 2. col. versic. sed quæro, quando ista substitutio fit duobus, ff. de vulg. & pup. junctis his, quæ dicit in præcedenti quæst. dicit enim, quòd etiam cum substitutione reciproca conjungatur compendiosa, adhuc non continetur sub ea substitutiones imparis numeri, nisi aliud appareat de mente testantis, & idem voluit Angel. consil. 151. incipit quidam Nicholau, & dicit esse punctum novum, & istam dicit communem, & veram conclusionem. Socius, consil. 290. col. 2. vol. 2. incipit quam præfens censuitatio.

(16) Propinquo pariente. Ab intestato intellige, si ipse repetiatur proximior tempore mortis pupilli, non aliàs ut peobatur in leg. hæreditatem, C. de impuber. & aliis substitution.

(17) Igualdad. Notatur de æqualitate servanda, vid. concordantias per gloss. & Doct. in di. leg. jam hoc jure, versic. sed si alter, & de multis, in quibus attenditur æqualitas, vid. per Joan. de Platè. in leg. in sacris, versic. fin. C. de prox. sacror. scriinio, libro 12. & quòd servanda sit etiam in numero judicum, adde Bal. in cap. 1. per text. ibi de controver. feud. apud pariter. Adde etiam de æqualitate concordia inter fratres, L. cum pater, §. cuiuslibet, ff. de leg. 2. cum gloss. ibi & voluntas patris testantis inter filios, taliter est interpretanda, quòd inter eos resulat æqualitas, L. cum pater, §. pater pluribus, & ibi gloss. & Doct. ff. de lega. 2. sic etiam in successione ab intestato servatur æqualitas, ut cui non succedatur, neque possit succedere, in autenti. quib. mod. natura. offician. sui, §. nullum, col. 7. & ibi Bart. similiter, & in contrariis, tam in eis interpretandis, quam justificandis, servanda est qualitas, Bal. in leg. 2. column. 9. C. de rescindend. vendit. facit, L. si socius pro filia, ff. pro socio.

Como el padre puede dar substituto al fijo en los bienes que heredare de la madre, maguer lo oniesse desheredado de lo suyo.

Vede el padre establecer otro heredero en logar de su fijo que fuessse menor de catorze años, en la manera que es llamada en latin, substitutio pupillaris, faziendo su heredero (1) al moço sobredicho, así como de fuso diximos. E aun puede esto fazer, maguer lo desheredasse (2) de lo

Ad Hanc legem et se cumdam se quoz ibe sequemur de claudis lib. 2. cap. 8.

Partida VI.

(18) Guisada cosa es. Cum enim una determinatio respiciat plura determinabilia, pariformiter debet ea determinare, ut hic, & in di. leg. jam hoc jure, ff. eod. & L. Lucius, di. leg. hæreditatem, & L. quamvis, C. de impuber. & aliis substitut. L. in testamento, ubi vid. Decium, 3. not. C. de testam. milit.

(19) Otra persona. Quicumque extraneus, qui non sit de liberis existentibus in testatoris potestate, ut in di. leg. quamvis, & in di. leg. Lucius, & huic leg. ultra predictos casus, adde, quòd ubi substitutio vulgaris fit cum dictione taxativa, non continet tacitam pupillarem, ut in di. leg. jam hoc jure, versic. sed si alter, ibi in vulgarem tantummodò casum Salicet. in leg. precibus, col. 1. C. impub. & aliis substitut. ubi Alexand. col. 2. Item adde, quòd quando prohibitus succedere testatori, daretur substitutus vulgariter, veluti si filio legitimo testatoris substitueretur spurius ejusdem testantis, quòd tunc non includere tacitam pupillarem, cum substitutio sit nulla propter incapacitatem substituti, ut tradit Guillel. Benedic. in repet. cap. Raynuntius, de testa. super verbo, si absque liberis moreretur, 2. fol. 293. column. 4.

L E X VI.

Potest pater, etiam ex hæredato filio, pupillariter substituire, & succedet substitutus in bonis aliunde quæsitis pupillo: sed oportet, quòd ex hæredato sit major decem annorum, cum dimidio, qui dicitur proximus puberati, plias exheredato non valet. Hoc dicit.

(1) Faciendo su heredero. Ponit aliud requisitum in pupillari substitutione, scilicet, quòd filius instituitur, vel nominatim exheredetur, adde L. 2. §. sed si eos, ff. de vulgar. & pupill. & vid. circa hoc, quæ ponit Bart. in leg. 2. in princ. in 7. requisito, ff. eod.

(2) Lo desheredasse. Adde, §. non solum inffit. de pupill. substitut.

(3) Por razon de tal tuerto. Debet enim exprimi causa, ut in leg. 4. tit. 7. infra ea. partit.

(4) De los otros sus parientes. Vel etiam ex donatione amicorum, ut quia forè pupillus erat gratiosus, ut dicit gloss. in di. §. non solum, inffit. de pupill. substitut. An autem ab isto substituto filii exhereditari possit aliquid relinquere, seu possit à testatore gravari, vid. leg. 3. titul. 9. infra ea. partit.

(5) Que esse. An autem ab isto substituto filii exhereditari possit aliquid relinquere? Seu an possit iste à patre testatore gravari? Vid. in leg. 3. tit. 9. infra eadem partita.

(6) Dix años e medio. Semper ista LL. partitarum taxant istam ætatem, de qua hic: ad declarandum jus commune, quando pupillus dicatur proximus puberati, ut hic, & in leg. 4. titul. fin. infra ead. partit. & L. 9. infra titul. 1. & L. 8. titul. 3. 7. partita.

(7) Porque non semeja. Adde, L. si quis in suo, §. legis, C. de inofficio. testam.

L E X VII.

Per pupillarem substitutionem succeditur pupillo in omnibus bonis et undecumque quæsitis, sicut si ipsem hæredem instituisset: nisi substitutus sit incapax bonorum aliunde venientium. Hoc dicit.

(1) Otro testamento. Et sic reputatur diversum testamentum à paterno, sed intellige quoad quædam: nam quoad quædam etiam est unum, quòd declarat gloss. & Bart. & Paul. de Cast. in leg. patri, & filii, ff. eod. & declarat etiam plenè Angelus Arctini, in §. igitur, institut de pupill. substitut.

(2) Todos los bienes. Procedit hoc, etiam si fuerit substitutus in re certa, non dato alio cohæredere universali, ut est casus, in leg. cohæredi, §. fin. ff. de vulgar. & pupill. & intellige etiam, quando filius facta talis substitutio, verbis directis: de quibus in leg. verbis civilibus, ff. eod. ut declarat Alexand. in leg. 2. column. 10. ff. eod. tit. procedit etiam, etsi substitutus succedat ex tacita pupillari, ut not. Bart. per text. ibi indistinctè loquentem, in leg. sed si plures, §. ad substitutos, ff. eod. & ne datur inconveniens, ne pupillus pro parte decedat testatus, scilicet, si substitutus tantum admittatur ad bona paterna: & pro parte intestatus, si non admittatur ad alia bona pupilli. Quid autem, si succedat ex expressa vulgari, quæ continet tacitam pupillarem, an in ea veniant bona pupilli, sicut veniunt ex expressa pupillari? Quæstio fuit valde disputata inter Doct. antiquos prout latè tradit Alberic. in rubrica, ff. de vulgar. & pupill. column. 14. & sequitur. versic. ulterius queritur, & c. Et ibi dicit, quòd opinio Dyni, quòd omnia veniant, tenetur communiter per Doct. moder. quod tamen debet declarari, secundum Jacob. de Are. ut repudiante pupillo hæreditatem patri, statim admittatur substitutus ad bona paterna, & decedente postea pupillo impubere, capiet bono ejusdem ex pupillari tacita, ut in leg. si pupillus, ff. de acquir. hered. & ita tenet Bart. & Doct. communiter in leg. 1. column. 9. in 4. effia vulgaris substitutionis, ff. eod. Adverte etiam, quòd in ista substitutione pupillari, per quam succeditur pupillo, veniunt etiam bona testatoris, quamvis esset casus, in quo in tali pupillari expressa, non contineretur tacita vulgaris: de quibus casibus tradit Bart. & Alex. in leg. 2. in princ. in 5. principali questione, ff. eod. Hoc probatur in leg. paternis primis tabulis, & ibi Bart. in leg. ff. eod. tenet Alex. in di. §. ad substitutos, & nimirum ex quo per additionem impuberis bona ceperunt esse unita, L. sed si plures, §. filio, eod. titul. quid etiam succedatur ex vulgari tacita comprehensa in expressa pupillari, an etiam veniant bona impuberis? Dynus tenuit, quòd sic per text. in leg. qui funsum, §. cohæredi, ff. ad leg. falci. Bart. in di. leg. infra, in princ. col. 10. tenet idem in hoc dicendum, quòd dictum supra fuit: quando succeditur ex expressa vulgari, & cum Bart. communiter Doct. tenent, prout attestatur Socin. in di. leg. 1. col. 3. fol. 15. veniunt etiam in pupillari legitima filii cum prælegatis, L. ex tribus, C. de inofficio. testam. non tamen habebit substitutus bona per pupillum alienata ante suam mortem, secundum Angel. & Imol. in leg. Marcellus, §. res, qua, ff. ad Trebell. dummodò alienata sint ex justa causa, & debito modo: alias non tenebit alienatio: L. 1. §. sed nonnullos, ff. de tutel. & ra. diftra. vid. per Alex. in di. §. res, qua, & Bald. in leg. nec ei securum, ff. de adopt. Item si bona alienata erant talia, quæ sine culpa, & solemnitate alienari potuissent, juxta leg. L. ex qua tutores, 22. C. de administ. toto. alienatio non revocaretur: nam ut dicit Franc. de Aret. substitutio pupillaris, quæ inventa est favore pupilli, ut in di. leg.

lo fuyo por alguna derecha razon, diziendo asi: Desheredo tal mio hijo, por razon de tal tuerto, (3) o yerro, que me fizo: e establezco por su heredero a fulano, en los bienes que a aquel mio hijo vinieren de parte de su madre, e de los otros sus parientes; (4) asi, que si el muriere ante que sea de edad de carorce años, que este (5) que establezco por heredero, aya en su lugar los bienes sobredichos. Pero, para poder el padre desheredar tal fijo como este, ha menester que el moço aya mas de diez años, (6) e medio, a que llaman en latin, proximus pubertati; que quier tanto decir, como que es cercano a ser de edad, e ha entendimiento. Ca, si menor fuisse, non lo podria desheredar de lo fuyo: porque non semeja (7) que puede facer tuerto a su padre maliciosamente, mas que lo faria por necesidad, e por mengua de entendimiento.

L E Y VII.

Que fuerza ha la Sufitucion pupilar.

TAL fuerza ha la sustitucion que es dicha pupilar, que aquel que gana la heredad por razon della, deve aver los bienes del moço, en

cuyo lugar fue establecido por heredero, tambien como si el mismo lo ouiesse establecido por su heredero, en tiempo que pudiesse fazer testamento. E por estas razones, tal sustitucion como esta es como otro testamento, (1) que haze el padre al moço sobredicho. E heredara tal sustituito como este todos los bienes (2) del moço, (3) onde quier que los aya; fueras ende, si este que asi es establecido por heredero del moço, fuere ome tal, que non podiesse heredar (4) por derecho los bienes de otri. Ca estonce non los deve aver, si non en a quella manera que las leyes deste (5) libro mandallen.

L E Y VIII.

Si muere el moço a quien es dado sustituito, como puede heredar el sustituito lo fuyo.

Muriendo el moço, a quien el padre, o el abuelo ouiesse dado otro heredero sustituito, en la manera que dizen pupilar; si este sustituito quisiere heredar tan solamente los bienes que fueren del padre del haerfano, e non los que ouiera el moço de parte de su madre, o de los parientes della; dezimos, (1) que si este sustituito fuisse

Ley 1.
tir. 4.
lib. 5.
Recop.

leg. ex tribus, C. de inofficio. testamen. non debet pupillo tollere facultatem disponendi inter vivos, de rebus suis, & sibi prajudicium inducere, L. quod favore, ff. de legi. quod etiam pater, quia talis substitutio est testamentum pupilli, ut dicit ista lex, & nemo, ex proprio testamento obligatur ad non alienandum, ut in leg. nemo, ff. de regul. jur.

(3) Del moço. Probatur hic, matrem pupilli, etiam quoad legitimam excludi per expressam pupillarem. Adde L. Papinianus, §. sed neque impuberis, ff. de inofficio. testam. & clarius habetur in cap. si pater, de testam. lib. 6. in fin. & hoc tenet Bart. & ceteri Doct. communiter, in dist. leg. 2. in princ. in 3. effectu pupillaris substitutionis, ff. eod. Archidiano. tamen in dist. cap. si pater, dicit hoc procedere jure fori, non jure poli. argum. cap. fin. 17. quest. fin. juncta. L. nam & si parentibus, ff. de inofficio. testam. Socin. in dist. leg. 2. colum. 8. versic. circa tertium effectum, referens hoc dictum Archidiano. in confirmationem ejus adducit, quod videtur contradicere aequitati naturali, quod mater excludatur in totum, ut patet ex pulchre adductis per Bald. in L. precibus, post principium, versic. circa tertium, C. de impub. & aliis, & c. & quando lex positiva contradicit naturali aequitati, non ligat in foro conscientie, ut voluit notabiliter Inno. in cap. quia plerique, de immunit. Ecclis. unde inferitur, quod non possit substitutus in foro conscientie retinere legitimam debitam matri, & quod per denunciationem evangelicam ad eam prestandam, cogi possit argumento notatorum per Bart. in extravagant. ad reprehendum in verbo per denunciationem. Idem tamen Socinus ibidem dicit istam opinionem Archidiano. esse valde dubiam, quia lex positiva, quæ non est nutritiva peccati, ligat, & debet servari in foro conscientie, allegat Joann. Andr. post S. Thomam in cap. quanquam de usur. lib. 6. & quod non peccat, qui auctoritate canonis aliquid facit, 23. quest. 4. cap. qui peccat, nec lex canonica permittit aliquid cum peccato, ut in cap. fin. de prescriptio. bona gloss. in cap. cum contingat, de jur. juran. Subdit tamen Socinus, quod teneatur menti dictum Archidiano. propter ejus auctoritatem: quia poteris aliquando ratione concordare, aliquid consequi: & certe istud dictum Archidiano. videtur durum. Cum legitima etiam filio debita, potest tolli per statum, ut est conclusio Bart. in leg. Titio centum, §. Titio genero, ff. de condit. & demonstr. Cum quo multi Doctor. tenent, licet communis conclusio sit, quod possit minui: non autem in totum tolli,

li, ut attestatur Decius, consi. 106. & pro tenui, & c. quæ debet limitari, quando filius non habet, unde se aleret: nam si haberet, in totum tolli posset, secundum Abb. in cap. Raynuntius, col. 5. de testam. & cum communiter matres habeant ad alimenta alias, & prout in plurimum transeunt ad secundas nuptias, justum fuit, & aequitati consonum remedium legale, & canonicum providendi filio, & patri ejus familie per paternam pupillarem substitutionem, & multo fortius hæc procederet in legitima debita matri, ut in totum possit excludi, cui non est ita debita legitima, sicut descendit ut in dist. leg. nam & si parentibus. & tradit latè, & pulchre Guilielm. Benedi. in repetit. dist. cap. Raynuntius, in verb. & uxorem nomine Adalofam. fol. 52. cum sequenti. Si tamen mater esset valde pauper, ita quod non haberet alimenta, tunc posset agere contra substitutum pupillarem ad alimenta, qui est hæres filii, ut in leg. si quis a liberis, §. item scriptum, ff. de libe. agnos. L. 6. & quæ ibi dixi, tit. 19. part. 4. Et prædictam conclusionem: quod mater excludatur per pupillarem expressam; extendit etiam, si substitutus sit turpis persona, ut probatur in dist. §. sed neque impuberis, junctam gloss. & ibi tenet Angel. vid. quæ dixi supra eod. L. 5. in gloss. fin.

(4) Heredar. Debet enim substitutus esse capax tempore testamenti, & mortis pupilli, & etiam tempore aditæ hæreditatis, ut in leg. si is, qua hæres, & ibi Bart. ff. de vulg. & pupil. & quid si substitutus sit filius naturalis, vel spurius testatoris? ibi L. si is, qui ex bonis, ff. de vulg. & pup. ibi Bart. & Doctor.

(5) Deste libro. Fortè dicit, propter ea, quæ habentur in leg. 8. tit. 13. infra ead. part. & in dist. leg. si is, qui ex bonis, ff. de vulg. & pupil. & L. 22. tit. 3. ead. part. ita.

L E X VIII.

Si pater instituat hæredes duos filios, & uno instituto alium substituat, & moriatur institutus, necesse habet substitutus pupillariter omnia bona pupilli agnoscere, nec paternam potest repudiare, & alia adire, vel e contra, si tamen alius tertius fuerit in testamento pupilli institutus, & mortuus, dum viveret, convenit cum lapsitate substituto de repudiando bona paternam, tunc mortuo pupillo, substitutus succedit pupillariter in bonis pupilli mortui, & potest, si velit paternam bona repudiare, & in tali casu habebit paternam bona tertius hæres patris, aliis non. Hoc dicit.

(1) Dezimos. Ortum habet ista lex à leg. quidam eulogio, C. de jur. deliber. & à leg. quæsum, & à leg. si pupilli,

establecido por heredero en vno con el moço (2) en el testamento de su padre, e otro, si le fue dado por sustituito; (3) que estonce conuiene en todas guisas, que sea otro heredero (4) en los bienes del moço, maguer non quiera; o los desampare todos. (5) Mas si el moço, quando era bivo, e aquel que establezco por heredero en su lugar, se acordassen de so vno, que non quieran entrar los bienes del padre de aquel moço; si en aquel mismo testamento ouiesse establecido el testador a otro alguno (6) por heredero con ellos, estonce,

si muriesse el moço ante que fuesse de edad, el sustituito sobre dicho heredara por la pupilar sustitucion, e non entrara en los bienes del padre del moço, si non quisiere; mas heredarlos a aquel que fue establecido por heredero con ellos. Pero si el testador diesse sustituito al moço, en la manera que es dicha pupilar tan solamente, e non lo estableciesse por heredero de so vno con el fijo, asi como sobredicho es; si el moço quisiere ser heredero en los bienes de su padre, e entrare en ellos, (7) conuiene que el sustituito sea heredero, tambien

lus, ff. de acquir. hered. & à leg. pater, ff. de privileg. credit. & anota. per Azo. in summa. C. de impub. & aliis substit. col. 3. versic. an autem institutus.

(2) Con el moço. Idem est dicendum, si pupillus esset ex hæredibus: & iste alius, sive sit extraneus, sive frater pupilli, fuisse institutus in totum, quia in tali casu, acceptando paternam, cogitur acceptare pupillarem, secundum Joan. de Imol. in leg. qui patri, ff. de acquir. hered. in leg. quod supra quadrante, ff. ad leg. Falcid. ubi gloss. reputata singularis voluit contrarium, sed cum Joan. de Imol. tenent Alex. & Jason. in dist. leg. quidam eulogio, quia militat ratio, L. sed & si plures, §. quos possum, ff. de vulg. & pupil. quæ fuit ratio fundamentalis istarum LL. secundum Bart. post Dyn. in L. fin. ff. de acquir. hered. ubi Bart. plene discutit per latam distinctionem, quam facit in tribus fin. colum. ubi videbis alios casus ultra postpositos per istam leg.

(3) Sustituito. Procedit hoc, sive sit expressa pupillaris, sive tacita contenta in vulgari, quia etiam militat ratio, dist. §. quos possum, de qua in præceden. gloss. & satis probata ista L. cum generaliter loquatur, & L. qui patri, ff. de acquir. hered. ubi Alex. post Roma. & in dist. leg. quidam eulogio, ubi etiam Jaso.

(4) Heredero. Ipse, si vivat, intellige, & etiam si decesserit ante pupillum, quia adhuc ejus hæres cogitur adire, seu acceptare pupillarem hereditatem, ut est casus singularis, in dist. leg. qui patri, ff. de acquir. hered. Quid si adivit coactus ad petitionem fideicommissarii hæreditatem paternam, an etiam tunc procedat ista L.? Vid. Alex. post Bart. & Rapha. Cuma in leg. ita tamen, §. qui suspectam, ff. ad Trebell. tenentes, quod sic: quia tunc etiam militat ratio: dist. §. quos possum, licet Jaso. in dist. leg. quidam eulogio, dicat, quod hoc non est sine magna dubitatione.

(5) Todos. Id est, ut nec paternam, neque pupillarem substitutionem acceptet: nam si prius acceptet paternam, non poterit postea deserere eam, & pupillarem, L. sicut, C. de repud. hered. Bart. tamen, in dist. leg. fin. col. 3. ff. de acquir. hered. per leg. cum hæreditate, ff. eod. vult, quod si obvenient pupillari hæreditate, vellet repudiare paternam, quod potest hoc facere, ne & habeat pupillarem: cujus dictum videtur approbari per istam leg. partitam, sed tunc contrarium, prout etiam tenuit ipsemet Bart. si contrarius, in leg. testim. C. de impub. & aliis, & c. & Ang. in leg. qui patri, ff. de acquir. hered. Joan. de Imo. in dist. leg. fin. colum. 2. Paul. de Cast. in dist. leg. quidam eulogio, col. 4. C. de jur. deliber. ubi etiam respondet ad dict. L. cum hereditate, & istam leg. partitam, intellige, ut dixi, vel etiam potest intelligi: quod si est minor, cum adivit, & restituitur contra aditionem, sic restitutus utramque hereditatem deserat, sed quid sit institutus, qui erat minor, restituitur contra aditionem paternæ hereditatis, & sic restitutus vellet habere pupillarem ex substitutione, an possit? Videtur hic probari, quod non. Contrarium tamen videtur de mente Azo. in summa C. de impub. & aliis substit. col. 3. ubi dicit: quod si impubes adivit paternam hereditatem, & decessit in pupillari ætate, & ejus substitutus vellet in integrum restitui, ut repudiet portio-

nem paternæ hereditatis delatæ sibi ex persona impuberis: quod fortè restituetur, sicut etiam pupillus poterat restitui, ut in leg. non solum, ff. de in integ. restit. licet Azo. videtur loqui in casu, in quo erat alius cohæres pupilli, seu in casu, in quo per existentiam sui hæredis tabulæ pupillares erant confirmatæ, ut in leg. si filius, qui patri, ff. de vulg. & pupil. hodie de jure regni videtur idem dicendum, & si ex testamento paternæ hereditatis maneret sine aditione, per leg. 1. tit. 2. lib. 5. ordi. & quia etiam, de jure communi loquendo, si quæ restituitur contra hereditatis aditionem: cum tamen nudo nomine hæres remaneat, ut in leg. etsi sine §. sed quod Papinianus, ff. de minor. ex eo solo remanent confirmatæ tabulæ pupillares, ut tenet Bart. in dist. leg. fin. & est etiam de mente ejus in dist. leg. si filius, qui patri, ubi etiam Joan. de Imol. & Cuma. & alii moderni illud declarant super 1. lictur. Julius leg.

(6) A otro alguno. A contrario ergo, si nullus esset datus cohæres, cujus aditione confirmatæ tabulæ pupillares, non posset substitutus habere pupillarem hereditatem, ut probatur hic, & in leg. sed si plures, §. ex affe, ff. de vulg. & pupil. sed opponitur de leg. si filius, qui patri, eod. titu. nam cum institutus hic fuerit pupillus, cui datus fuit substitutus cohæres cum eo institutus, licet uterque repudiaverit paternam hereditatem, substitutus habere debet pupillarem: cum existentia sui hæredis pupilli, confirmatæ fuerint tabulæ pupillares: sed dic, quod talis existentia per aditionem cohæredis extranei fuit sublata, ut in leg. apud Julianum, §. item Julianus, ff. ad Trebell. & sic de jure communi: cum non adeatur hæreditas ex testamento paterno, tabulæ pupillares evanescent: si verò cohæres fuisset, alter hæres suus, ut filius in potestate, tunc procederet, quod habetur in dist. leg. si filius, qui patri, & ita declarat gloss. & Doctor. in dist. leg. sed si plures, §. filio, ff. de vulg. & pupil. hodie tamen de jure regni, cum etiam hereditate non adita, valeant relicta, & quæcumque in testamento contenta, videtur, quod etiam si non esset cohæres, qui adeat, substitutus habere possit pupillarem hereditatem, per dist. leg. 1. tit. 2. lib. 5. ordina.

(7) Entrare en ellos. Est enim tunc juncta, & facta una hereditas patris, & pupilli: & idem non potest illam substitutus separare, ut in leg. sed si plures, §. filio impuberi, ff. eod. L. si pater, ff. de privileg. creditor. versic. an cum substitutus, si verò pupillus, qui solus fuit institutus, abstinuit se à paternâ: tunc substitutus bene potest habere pupillarem, dist. L. si pater, & L. si pupillus, in princ. ff. de acquir. hered. si tamen pupillus, qui adivit, poterat restitui, contra imixtionem, vel aditionem, poterit hoc beneficio uti ejus hæres, ut in dist. leg. non solum, ff. de in integ. restit. Azo. ubi supra. Bart. post Dyn. in leg. fin. col. 3. ad fin. in primo membro distinctionis, ff. de acquir. hered. sed adverte in hoc: quia gloss. mag. in versic. vel melius, in dist. leg. si pater, tenuit contrarium per text. ibi imo, quod ex quo substitutus approbavit voluntatem testatoris, adeundo ex pupillari, videtur etiam approbasse aditionem factam per pupillum, secundum voluntatem testantis, & sic quod dict. L. non solum habeat locum in successione ab in-

bien en la eredad del testador, como en los otros bienes del moço, si muriere ante que sea de edad; e de otra guisa non lo podria auer. (8)

LEY IX.

Como, aquel que porfijasse a algund moço, puede dar sustituto.

Vela Dicens... El porfijasse algund ome a fijo de otro, que fuesse menor de catorze años, en aquella manera que es llamada en latin, arrogatio; (1) e despues desto, le dexasse sustituto en su testamento otro alguno en lugar deste moço, en aquella manera que es dicha, substitutio pupillar; tal sustituto como este non heredara en los bienes del moço. Fuera en ende en aquella parte, que el moço denia heredar, de derecho, en los bienes de aquel quel porfijo; que es la quarta parte (2) de

todo lo del porfijador, e lo al que le ouiesse dado algund su amigo, (3) de aquel que lo porfijo, por amor de aquel su padre adoptiuo. Mas los otros bienes que viniessen a tal moço como este, de parte de su padre natural, e legitimo, o de otra parte, heredarlos han los parientes mas propinquos del; si su padre natural non ouiesse (4) ordenado alguna cosa en razon de ellos en su testamento.

LEY X.

Por que razones desfallce la Sustitucion pupilar.

Desafase (1) la sustitucion que es llamada pupilar, por quatro razones. La primera es, quando el moço viene a edad (2) de catorze años, e la moza a doze, a quien establese el sustituto. La segunda es, quando tal moço como este pierde de la libertad que ha, e la Ciudad, e la familia.

Cavillo- lib. 9. con. trov. cap. 110. n. 35. 92. et 98.

intestato pupilli, non autem in succedente sibi ex substitutione pupillari, & illam gloss. sequitur ibi Bart. dicens esse notabilem ad declarationem. dist. leg. non solum, & idem vult Joan. de Imol. in dist. leg. fin. col. fin. ff. de acquir. haer. ubi dicit istam esse singularem limitationem ad dist. leg. non solum, & casum, in dist. leg. si pater, esse in hoc singularem, & non alibi Alberic. etiam in dist. leg. si pater, transit cum dist. gloss. post Din. Idem tenet Joan. de Imol. sibi contrarius, in dist. leg. si filius qui patri, & in leg. sed si plures, & filio, ff. eod. ubi etiam Paul. de Cast. tene primum dictum Azo. & Bart. in dist. leg. fin. Alex. perpendit istam contrarietatem in dist. leg. quidam eulogio, col. 2. ubi ipse per concordia opinionum distinguit, quod, aut summus in casu, in quo abique additione, seu immixtione pupilli, substitutio pupillaris erat confirmata: ut quia filius erat institutus in potestate, absque datione coheredis extranei: & sic existentia sicutis confirmata erat pupillaris substitutio: & tunc non sequitur ex necessitate, quod substitutus agnoscendo haereditatem pupilli ex substitutione pupillari, videatur confirmare immixtionem factam a pupillo: & quod tunc merito procedat opinio Bart. in dist. leg. filio, & in dist. leg. fin. secus vero, si erat necessaria immixtio pupilli ad confirmationem substitutionis, ut quia datus erat filio pupillo coheres extraneus. Certè iste articulus est valde mihi dubius: neque ista concordia domini Alexand. multum stringit, licet videatur colorata, & forte in puncto juris verior est opinio. Bart. in dist. leg. filio, seu in §. si ex asse, & in dist. leg. fin. quæ, ut dixi, fuit opinio Azonis, cum dicit, L. non solum procedat, si hæres minoris, succedat ab intestato, seu ex testamento: neque de necessitate sequitur, quod ad eundem ex pupillari substitutione, videatur approbare additionem factam per pupillum de hæreditate patris, cum posset dici, quod approbat, ita tamen, ut salvum sibi remaneat beneficium restitutionis sibi competens ex persona minoris, per dist. leg. non solum, & L. si pater, in qua se fundat gloss. ibi non probat, quod per hoc excludatur substitutus a beneficio restitutionis: quo, & ipse minor in casu, in quo esset necessaria immixtio ad confirmationem tabularum pupillarium, posset restitui: ergo & ejus hæres, & procedit maxime stante hodie, dist. L. ordin. ex qua non egent additione ex testamento paterno tabulæ pupillares.

(8) Non lo podria auer. Habita tamen utraque hæreditate ex agnitione pupillaris poterit ex persona minoris restitui, ut dixi in gloss. supra proxima.

LEY IX.

Arrogatio filio, potest arrogans pupillariter substituire in quartam solum bonorum arrogantis, & ea, quæ intuitu arrogationis ab amico ejus arrogatus, est consequutus in cæteris vero bonis succedent pupillari, venientes ab intestato. Hoc dicit. Habuit originem ista L. a leg. sed

plures, §. in arrogato, ff. de vulg. & pupil. (1) En latin, arrogatio. Idem si esset adoptio, ex qua filius transfret in potestatem adoptantis, ut si detur a patre naturali avo, juxta leg. cum in adoptivo, C. de adopt. §. sed hodie, instit. eod. L. 9. tit. 16. 4. partia. (2) La quarta parte. Quæ debetur arrogato, ut in leg. 8. tit. 16. partia. 4. & in leg. si arrogator. cum concordant. ff. de adoption. & adverte, quod tunc debetur ista quarta, quando filius arrogatus esset impubes: secus autem esset, si esset pubes: quod satis probatur hic in ista leg. & in dist. leg. si arrogator, & in §. cum autem, instituta de adopt. & ita tenet, & declarat Salycet. in leg. pen. in princ. in 2. col. C. de adopt. & in L. 2. eod. tit. lex tamen, 8. tit. 16. partia. 4. de qua supra indistinctè loquitur, ut arrogato filio debeatur ista quarta, neque distinguit, si sit pubes, vel impubes, unde videtur fortè dicendum, quod illa sit intelligenda, secundum istam, scilicet, quando impubes fuit arrogatus, & quod aliàs ista quarta non debeatur: sed quod tunc debetur arrogato filio puberi, tradit Salicet. in dist. leg. 2. vid. quæ dixi in dist. leg. 8. (3) Su amigo. Adde dist. §. in arrogato. L. sed si plures, ff. de vulg. & pupil. dicitur ergo profectitium quidquid habet filius contemplatione, sui occasione patris, vel aliàs, ut hic, & in dist. §. in arrogato, & ibi Bart. & Doct. latè. Adde Bart. in leg. annua, §. 1. ff. de annuis legat. Abb. in ca. sedes, colum. 5. de rescript. Joan. de Plate. in leg. 1. C. de castren. omnium Palatinorum. peculio; lib. 12. Bald. in leg. cum te, C. de donat. aut. vup. adde L. pen. & ibi Bald. C. de jur. deliber. (4) Non oviesse. Potuit enim pater naturalis, & legitimus ei substituire, supra eod. L. 5.

LEY X.

Expirat pupillaris substitutio per maximam, mediam, vel minimam capitis diminutionem pupilli: idem si in vita institutus efficitur sui juris pupillus, aut justa ratione ab hæreditate patris se abstinent hæres: sed si injusta, cogitur agnoscere eam: & si ab abstinentia in integrum restituitur, reintegratur substitutio, quæ per abstentionem expiraverat. Item expirat si testamentum patris posthumi agnatione, vel aliàs infirmatur: aut si pupillus ad ætatem XIII. & pupilla ad ætatem XII. annor. pervenerint. Hoc dicit.

(1) Desafase. Ortum habet: a notatis per Azo. C. de impuber. & alius substituit. in jumna, col. 3. versic. expirat pupillaris substituit. & a gloss. in leg. in pupillari, ff. de vulg. & pupilari.

(2) Viene a edad. Id est, quam primum atigerit 14. annorum ultimum diem in masculo, & 12. in femina, ut in leg. A qua etate. ff. de testa. gloss. in leg. 2. ff. eod. Bart. & Alex. in leg. pupillar. ff. de vulg. & pupil. posset etiam pater minori tempore taxate metam pupillaris substitutionis, L. si quis ita, ff. eodem.

E esto feria, como si fuesse captiuo (3) de los enemigos de la Fe: (4) ca por tal prison perderia estas tres cosas sobredichas. Pero si al padre (5) acaeciesse este captiuero, non le desataria poren de tal substitucion pupilar, que ouiesse fecha de su fijo que non fuesse captiuo. E la tercera es, quando pierde la Cibdad, (6) e la familia, e non pierde la libertad: e esto feria, como si fuesse desterrado para siempre en algun lugar cierto. La quarta es, quando pierde la familia, (7) e non la Cibdad, nin la libertad. Esto feria, como si este fijo atal fuesse emancipado, e non estuuesse en poder de otro, e el mismo constitiesse que le forfijasse otro (8) alguno. Ca estonce mudale en familia agena, por que era ante por si, e se mete en poder de otro, e se faze de la compania de aquel que lo profijo. E esto mismo feria, si tal moço como este saliesse de poder de su padre, por qualquier manera. (9) E por qualquier destas quatro razones sobredichas,

Ley 3. tit. 1. lib. 4. Recop.

desfallece la sustitucion que es llamada pupillar. E aun decimos, que desfallece, si el moço no quiere ser heredero (10) del testador, que le dio el sustituto. Pero si esto fuesse engañosamente (11) este aral, queriendo mal al sustituto, e poren de no quiesse ser heredero de los bienes del padre por razon del testamento: (12) estonce el Judgador devele apremiar, que la reciba: e si non la quisiere recibir maliciosamente, non mostrando alguna razon derecha por que lo fasia, maguer muriesse ante que fuesse de edad, aora el sustituto la herencia del testador. (13) Otrofi dezimos, que si despues que el moço defechasse la herencia de su padre, se arrepentiesse, diziendo que queria ser heredero, e pidiere a algun Judgador del lugar, que le entregue de la heredad: estonce, bien puede ser heredero: e maguer desfallecio la sustitucion, porque non quiso a primas entrar la heredad, afirmasse (14) por tal razon como esta, luc.

(3) Fuisse captiuo. Si intelligas filium fuisse captivum vivo patre, planè procedit, ut in leg. L. Cornelia versic. si verò vivo patre, ff. de vulg. & pupil. notat gloss. in leg. pater, ff. de captiv. & in leg. quod si filius, eod. titul. non tamen expirat tacita vulgatis, contenta in expressa pupillari, ut vult gloss. & ibi Bart. in dist. leg. Cornelia, idem Bart. in leg. 1. col. 8. versic. ulterius quero, eod. tit. si verò intelligeres, mortuo patre, pupillum fuisse captivum: tunc licet de rigore juris, videbatur substitutionem pupillarem expirasse, ut in leg. si quis filio exheredato, §. irritum, ff. de inoff. rupt. tamen de æquitate confirmantur tabulæ pupillares, ut in dist. leg. pater, in fin. in dist. leg. L. Cornelia, hoc vive in captivitate decedat impubes, si verò pubes: quia si non revertatur, fingitur decedisse præambula hora captivitatis.

(4) Enemigos de la fe. Sentit ista L. inter Christianos non habere locum jura captivitatis, quoad personas, vide per Bart. in leg. hostes, in fin. ff. de cap.

(5) Al padre. Adde dist. leg. lex Cornelia in principio, & dist. L. si pater, in principio; si verò pater, & filius sunt captivi, vide leg. si pater, ff. de vulg. & pupillar.

(6) Quando pierda la Cibdad. Hæc est media capitis diminutio, vide L. neque ei, §. eorum, de adopt. possunt enim hæ pœnæ cadere in pupillum doli capacem, L. si arrogari, ff. de tutel. L. impuberem, ff. de fur. L. impuberem, ff. ad L. Cornelianam, de sal. ratio est secundum Bart. post Guiliel. de Cogn. in leg. in pupillari, ff. de vulg. & pupil. quia etiam si pupillus esset pubes, in tali statu non posset testari, L. eus, qui, §. fin. ff. de testa. L. 1. tit. 1. supra ead. part. unde testamentum factum irritaretur, ut in dist. §. irritum. Sed cum hodie per L. 4. Tauri possit testari, videtur: quod non procedat quod hic habetur, & sic quod substitutio pupillaris non expirat.

(7) Quando pierda la familia. Hæc est minima capitis diminutio, & vide L. neque ei, §. eorum, ff. de adopt.

(8) Que le porfijasse otro. Tunc tamen in effectu non expirat pupillaris substitutio: quia ex stipulatione debetur hæreditas illis, qui succedunt ex substitutione, si facta non esset arrogatio, L. non aliter, & L. bis verbis, ff. de adopt. & quid si moriatur arrogator, an reconvalescat pupillaris substitutio facta à patre naturali? Vid. gloss. ubi eleganter Bald. col. 5. ff. de adoption. & quid si ex dispensatione Papæ pupillus ingrederetur monasterium, vel traderetur monasterio a parente, an tunc expirat pupillaris substitutio? Vid. per Bart. & Imol. in dist. leg. in pupillari, ubi vide Alex. & Jaso.

(9) Qualquier manera. Et sic videtur, quod etsi per dignitatem exeat, substitutio pupillaris expiret: cujus contrarium tenet Bart. in leg. 2. in princ. col. 3. versic. ulterius quero, quod si exeat, & c. ff. de vulg. & pupil. &

secundum hoc, etiam videtur intelligenda ista lex partitarum, ut etiam tetigi in leg. 14. tit. 8. part. 4. est enim commodum filii impuberis, ut pater sic faciat testamentum per legem ex tribus, C. de inofficio. testamen. licet forte ex verbis generalibus hujus leg. posset dici contrarium, quantum ad substitutionem pupillarem & tex. in authent. constit. qua de digni. in §. illud, colum. 6. liberet filium à patris potestate, in quo se fundat Bartolus, non loquitur in substitutione pupillari: non tamen audem recedere à dist. Bart. cum quo communiter Doct. transunt: quia (ut dixi) substitutio pupillaris est favor, & commodum filii gloss. in dist. lex. ex tribus.

(10) No quiere ser heredero. Habes hic, quod substitutio pupillaris evanescit, pupillo repudiante paternam hæreditatem: & sic, quod existentia sui hæredis non confirmat tabulas pupillares. Cujus contrarium probatur in leg. pater, ff. de privileg. credito, & in leg. si filius, qui patri, ff. de vulg. & pupil. & in leg. si pupillus, ff. de acquir. haer. unde videtur corrigere jus commune, quod non credo verum, quia ubi istæ leges partitarum hoc non expirant, non est de carum intentione jus commune corrigere: imò debet suppleri, intelligi, & limitari per jura communia, unde intellige istam leg. quando pupillus fuit datus coheres extraneus: quia tunc sicut tollitur, ut in leg. apud Julianum, §. idem Julianus, ff. ad Trebell. quando verò existentia sui hæredis non esset sublata, fatendum est ex ea confirmari tabulæ pupillares: cum neque per istas LL. partitarum jura sicutis sint sublata in his, in quibus sicutis est favor filiorum suorum, ut in leg. 21. & ibi dixi tit. 3. supra ead. part. & favor est, quod confirmetur testamentum pupillare, ut in instit. de pupill. substit. in princ. vide latè in ista materia Bart. & Alexand. & Doct. in dist. leg. si filius, qui patri, ubi etiam vide, an reviviscat sicutis, si extroneus coheres repudiet, ut ex ea pupillaris substitutio confirmetur, & communis conclusio est, quod non, ut etiam tradit Socinus, ibi colum. 10. quem vide, an autem hodie etiam non adita hæreditate conservetur pupillaris substitutio, ex leg. ordina. Vid. quæ dicam infra eod. in gloss. super verbo, se desataria.

(11) Engañosamente. Concordat cum leg. 2. versic. planè, ff. de vulg. & pupil.

(12) Del testamento. Volens ab intestato habere, & vide, quæ in hoc notat Bart. in leg. si arrogator, in fin. ff. de adop.

(13) Del testador. Et etiam hæreditatem pupilli, ut probatur in dist. leg. 2. versic. planè & ibi Paul. de Cast. notat.

(14) Afirmasse. Concordat cum leg. 2. versic. ergo si minor, ff. de vulg. & pupil.

luego que sea entregado della ; de guisa , que si muriese el mozo ante que sea de edad de catorze años , heredara el substituto los bienes del testador , e del mozo. Otrosi dezimos , que seyendo quebrantado por alguna razon derecha , el testamento que ouiesse fecho algun testador , en que ouiesse dado substituto el padre a su hijo , o alguno otro , en la manera que es dicha pupillar , que se delataria (15) la substitution porende. E aun dezimos que desfallece esta substitution pupillar , si

el padre fiziere despues otro testamento acabado. (16) Esto mismo seria , si despues que el padre fizo testamento , e dexo substituto a su hijo , le nasciese otro hijo, (17) o hija.

L E Y XI.

Como se haze la Substitution que es llamada exemplaris , e como desfallece.

Exemplar substitution , diximos , que es aquella , que pueden hacer los padres , e las madres (1) , a sus hijos (2) que son locos , o sin memo-

(15) Se delataria. Concordat cum leg. Papinianus, §. sed neque impuberis, ff. de inofficio. testam. de jure tamen communi per auctoris. ex causa, C. de liber. pte. communis conclusio est, quod conuenerit pupillaris substitutio, rupto testamento ex causa prateritionis, vel ex haredationis, ut tenet Bart. in leg. 1. §. 1. & ibi communiter Doctores. ff. de vulg. & pupil. & in dicta authent. ex causa, post gloss. ibi Dyn. tamen, ut refert Bart. in dict. §. 1. tenuit contrarium dicens, quod auctoris. ex causa loquitur in legatis, & fideicommissis, que etiam sine testamento possunt ab intestato relinqui, non in substitutione pupillari: que non tenet sine testamento paterno, L. 2. §. adeo, & §. prius, ff. de vulg. & pupil. & supra eod. L. 6. & istam opinionem. approbat ista L. partitarum, que etiam videtur fuisse opinio. Azo. C. de impuber. & alius substitit, in summa, col. 3. C. ad finem, quod tenet menti: nam licet ex leg. 11. tit. 7. & leg. fin. tit. 8. ead. part. approbetur id, quod habetur in dict. authent. ex causa, tamen in substitutione pupillari procedit hodie in regno ista L. & opinio etiam Dyni contra commun. nitur comprobare Jaso. in dict. leg. 1. §. 1. ubi vide per eum, opinioem etiam Dyni tenet Bald. in authent. ex causa, colum. 9. & 10. C. de liber. pte. nec obstat L. 1. tit. de los testamentos, lib. 5. in ordina. rega. quia illa L. tantum decidit casum illum, quando deficit haredis institutio, quia testator illam non fecit, vel si fecit, hares non adit hareditatem, & iste casus, de quo in ista leg. partitarum, quando testamentum dissolvitur ex causa prateritionis, vel ex haredationis, non deciditur ibi: ideo remanet sub dispositione juris communis, L. commodissime, ff. de liber. & postb. L. si extraneus, ff. de condit. ob caus. nisi ad hoc respondeas, quod paria sunt, institutionem non fecisse, vel inutilem fecisse, cap. inter corporalia, de translat. Episc. vel elec. & facit bonus text. in leg. si aut nullum, C. de leg. hanc. & paria sunt nullo modo facere, vel inepte facere, L. 2. & ibi notat Bar. in princ. C. de success. edi. Prateret si substitutio pupillaris tenetur vigore illius leg. ordi. etiam quando nullum instituit haredem ex verbo, ea las otras cosas, ibi posito, nam ista appellatio, ceterorum etiam continet tabulas pupillares, ut tradit Bart. in dict. §. 1. a fortiori tenet, quando instituit, & ex causa prateritionis rompatur ex his, que dicit gloss. in dict. §. 1. item quod procedit illa L. ordina. in his, que necessario institutionem haredis exigunt, & non debet restringi ad ea, que ab intestato in codicillis fieri possent, de quo vide, que dixi in leg. 2. tit. 7. ead. part. in gloss. super verbo, no quisera, quid autem in substitutione exemplari Bald. vult in leg. humanitatis, colum. 5. C. de impub. & alius substitit. quod non possit fieri filio preterito, & vide ibi ad me.

(16) Otro testamento acabado. Concordat cum leg. si quis eum, §. 1. ff. de vulg. & pupil.

(17) Otro hijo. Et sic agnatione posthumi substitutio pupillaris expirat eo quia rumpitur paternum testamentum, quod Bart. in leg. in pupillari, ff. de vulg. & pupil. dicit, quod procedebat olim: & quod hodie non expirabit per dict. authent. ex causa, contra cujus dictum habes casum hic de jure partitarum, & dixi in gloss. preceden. adde etiam, quod si pupillus moriatur, vivo testatore, quod expirabit pupillaris substitutio, ut in leg. quod si filius, ff. de capt. & not. Joan. Ald. in addition. ad Specula. tit. de

testa. in princ. in 1. addition. magna. in 3. colum. versic. ex quo sumus, ubi dicit, quod substitutus non veniet, neque ex pupillari, neque ex tacita vulgari: quod tamen intellige, ut per Bart. in leg. L. ex Cornelia, in fin. ff. de vulg. & pupil. & in leg. cum patronus, ff. de lega. 2. & in leg. pater, ff. de adoptione.

L E X XI.

Exemplariter substitui pater filio fatuo, sic: instituo filium meum haredem, & si in stulticia moriatur, Titium sibi substituo: sed si descendentes habet mente captus, illi sunt substituenti: alias ejus frater: & si frater non habet, quilibet extraneus potest substitui: & dicitur exemplaris exemplo pupillaris: quia utraque propter sensus defectum fit, & si in furore moritur, admittit substitutum. Eo relapsente: vel ei nato filio: aut testatore per aliud testamentum substitutionem revocante: expirat dicta substitutio. Hoc dicit. Habuit ortum a leg. humanitatis, C. de impuber. & alius substitit. & a leg. ff. de ad. titulo, C. de impuber. & alius substitit. & etiam mater transferit ad secundas nuptias, secundum Bal. in leg. humanitatis, col. 8. C. de impub. & alius substitit, contra Bart. in leg. ex facto, de vulg. & pupil. cum quo contra Bart. tranfit Joan. de Imol. in dict. leg. ex facto, & Sali. in dict. leg. humanitatis, & idem Imol. in cap. Raynuntius de testa. in materia exemplaris substitutionis, quod indubie procedit, si mater humaniter, & honeste circa filium testata sit, non si corrupto animo tali, quod filius, si esset sane mentis, aliter testaretur, ut tradit Ang. Aret. in §. qua ratione, in fin. de pupil. substitit. cujus verba valde placent Guiliel. Bene. in repe. dict. cap. Raynuntius super verbo, si absque liberis moreretur, 2. in materia exemplaris substitutionis. Poterit etiam mater filius filis bastardis non natis ex damna coitu, iuxta id, quod habetur in leg. 9. Tauri exemplariter substituire, ut vult Bald. in dict. leg. humanitatis, col. 10. versic. 2. videamus de personis, & tradit Guiliel. Bene. ubi supra, col. 4. quid autem si mater, vel avus maternus concurrat in substituendo exemplariter, quis prateratur? Vid per Bald. in dict. leg. humanitatis, col. 11. versic. 5. queritur, & melius per Bart. in dict. leg. ex facto, col. 3. versic. Quero si avus, ubi etiam in questione antecedenti vide per eum. Quid si pater, & mater ambo substituerint, qualiter, & in quibus bonis substitui succedent?

(1) Las madres. Extende hoc, etiam mater transferit ad secundas nuptias, secundum Bal. in leg. humanitatis, col. 8. C. de impub. & alius substitit, contra Bart. in leg. ex facto, de vulg. & pupil. cum quo contra Bart. tranfit Joan. de Imol. in dict. leg. ex facto, & Sali. in dict. leg. humanitatis, & idem Imol. in cap. Raynuntius de testa. in materia exemplaris substitutionis, quod indubie procedit, si mater humaniter, & honeste circa filium testata sit, non si corrupto animo tali, quod filius, si esset sane mentis, aliter testaretur, ut tradit Ang. Aret. in §. qua ratione, in fin. de pupil. substitit. cujus verba valde placent Guiliel. Bene. in repe. dict. cap. Raynuntius super verbo, si absque liberis moreretur, 2. in materia exemplaris substitutionis. Poterit etiam mater filius filis bastardis non natis ex damna coitu, iuxta id, quod habetur in leg. 9. Tauri exemplariter substituire, ut vult Bald. in dict. leg. humanitatis, col. 10. versic. 2. videamus de personis, & tradit Guiliel. Bene. ubi supra, col. 4. quid autem si mater, vel avus maternus concurrat in substituendo exemplariter, quis prateratur? Vid per Bald. in dict. leg. humanitatis, col. 11. versic. 5. queritur, & melius per Bart. in dict. leg. ex facto, col. 3. versic. Quero si avus, ubi etiam in questione antecedenti vide per eum. Quid si pater, & mater ambo substituerint, qualiter, & in quibus bonis substitui succedent?

(2) Hijos. Sed an filio exheredato possit exemplariter substitui L. ista inferius, in forma hujus substitutionis videtur velle, quod non, & idem probari videtur in dict. leg. humanitatis, ubi Bart. hoc tenet, & in dict. leg. ex facto, & utrobique Doct. communiter. Sed in puncto juris forte verior est opinio, quod possit filio exheredato ita substitui: cum etiam furiosus recte exheredari possit ex causa ingratitude commissa ante forem, L. nonnumquam, §. si vi. ff. de usucapio. L. fin. §. sed cum antiquitas, C. de cura. furio. Bart. in dict. leg. ex facto, sicut enim pupillari substituitur filio exheredato, ut in leg. 6. supra eod. sic etiam poterit exemplariter: cum etiam ista substitutio illa imitetur, ut hic habes, nec obstat ista L. in modo formal: quia ex hoc non potest id inferri: cum idem dixit in leg. 5. supra, eod. in forma pupillaris, neque dict. L. humanitatis, ita urget, quod ex ea fundetur communis opinio, & contra communem tenet Decius, ibi colum. 4. & Didacus a Covarruvias in suo commento, cap. Raynuntius, §. 6. de testa.

moria: (3) e fazese en esta manera, (4) diciendo asi: Establezco por mio heredero a fulano mio hijo, e si el muriere en aquella locura (5) en que agora es, e stablezco por su heredero en su lugar a fulano ome. Pero si este loco a quien dan el substituto, ouiere hijo, o nieto, (6) o alguno de los otros que descienden por derecha linea del, deuenlos substituir (7) en su lugar, e non otros. E si alguno destos non ouiere, estonce le pueden dar substituto a su hermano, si lo ouiere; e si non ouiere hermano, puedenle dar por su substituto otro extraño. (8) E tal substitution como esta es dicha, exemplar; porque es fecha a semejanza, Partida VI.

e a exemplo de la pupilar. Ca, así como al mozo menor de catorce años dan substituto, porque non ha entendimiento de fazer testamento, si muriere en tal tiempo; por esta misma razon le pueden dar al loco, o al desmemoriado: e si muriere en la locura, aura el substituto todos los bienes del. Pero tal substitution como esta le puede hacer en tres maneras. La primera es, si quando aquel a quien dan el substituto, es desmemoriado, e despues dello torna en su memoria. (9) La segunda es, quando le nasce hijo, (10) o hija. La tercera (11) es, si aquel que la fizo, la revooca por otro testamento, que fizo despues.

K

LEY

(3) Locos o sin memoria. Adde L. ex facto, & dict. L. humanitatis, & L. fin. §. fin. C. de cura. furio. poterit ergo substitui exemplariter furioso, vel mente capto, ut mutis, & furdis, qui testari non possunt: & etiam prodigis, quibus facta est interdictio, ut omnes dicunt in dict. leg. ex facto, ff. de vulg. & pupil. Bald. etiam in dict. leg. humanitatis, C. de impub. & alius substitit, col. 11. vers. 6. queritur.

(4) Fazese en esta manera. Fit etiam verbis generalibus, ut si dicat: instituo Titium, & Sempronium filios meos heredes, & eos invicem substituo: nam si uterque est furiosus, vel mente captus, sub his verbis inest exemplaris substitutio, secundum Bart. in L. Lucius, ff. de vulg. & pupil. ubi etiam Alex. col. pen. Jaso. col. 11. vel si diceret, substituo filio meo Titium, licet nulli fiat furoris mentio, ut voluit Bart. in leg. ex facto, ff. de vulg. & pupil.

(5) Muriere en aquella locura. Instituo sub hac forma concepta, complectitur vulgarem, si filius, restituta sibi sana mente, noluerit esse hares, vel adhuc in furore existens fuerit ejus nomine hareditas legitime repudiata: comprehenditur etiam pupillaris, si ipse filius decesserit ante pubertatem in furore: erit enim tunc verum exemplaris, cum decesserit post pubertatem in furore, secundum Bartolum, cujus opinio est communis in dict. leg. ex facto, col. 3. ff. de vulg. & pupil. Sed est pulchrum ducium, an substitutione concepta sub forma hujus leg. scilicet, si filius meus decesserit in furore, si contingat, quod filius intra pubertatem, cessante furore, decessat, an succedet substitutus ex pupillari contenta in exemplari, & sic an tali casu in exemplari continueatur pupillaris? Quæ investigatio magni est effectus, & utilitatis: quia in exemplari solum potest substitui, qui debet succedere aliis ab intestato, ut statim habetur in ista leg. in pupillari verò substituto potest quilibet extraneus, Alexan. in dict. leg. ex facto, col. 6. post Salice. in leg. humanitatis, colum. 7. C. de impub. & alius substitit. versic. nunc quero, vult, quod isto casu taliter facta substitutio, nullo modo valeat: ex quo testator expressit casum, si filius decesserit in furore, qui tamen non evenit, quod est bene notandum. An autem hoc possit limitari, nisi in taliter facta substitutione, datus esset substitutus extraneus, & non de illis, de quibus hic, & in dict. leg. humanitatis, nam tunc videtur de mente testatoris substituire pupillariter: ex quo non posset substitutus capere ex exemplari: & qualis sit substitutio, ex mente, & potestate testatoris dependet, L. in testamento, C. de testa. milit. L. si ita quis, ff. de vulg. & pupil. Cogita, quia etiam videtur posse dici, quod etiam isto casu tunc videtur substituire pupillariter, si filius decessat in furore: non si sane mentis, ut illius ergo erit, ut exemplaris substitutio sic fiat: filio meo furioso talem substituo, tunc enim comprehenditur expressè pupillaris, si filio impuberi facta sit exemplaris, secundum Bart. & Doct. ubi supra, & quod non est alitragat testator ad formam hac leg. postum: nota tamen, quod etiam exemplaris concipiatur in casu furiosus, ut hic: trahetur etiam ad casum, si filius prodigus, vel mutus, vel furdus de-

cesserit, L. Gallus, §. & quid si tantum, ff. de libe. & postb. Bart. & Alex. in dict. leg. ex facto.

(6) Fijo, o nieto. Non distinguitur sic sapiens, seu sanæ mentis, vel ne: intelligendum tamen est de sapiente, prout habetur in dict. leg. humanitatis, C. de impub. & alius substitit. nam mente capri excluduntur ab ista substitutione, licet non excludantur a legitima: ut dicitur in gloss. sequenti, & tenet Angel. in dict. leg. humanitatis ubi etiam Decius, colum. penult.

(7) Deuen los substituir. Etsi plures sint filii furiosi, posset unum tantum ex eis substituire, ut in leg. humanitatis, C. de impuber. & alius substitit. dum tamen alios instituant in legitima, vel exheredat, prout voluit gloss. fin. in dict. leg. humanitatis, cum qua relidet Alex. & est communis opinio, secundum Ang. in §. qua ratione, in fin. de pupil. substitit. in hoc etiam relidet Decius in dict. leg. humanitatis, in fin. ubi respondet ad leg. Papinianus, §. sed neque impuberis, ff. de inofficio. testam.

(8) Otro extraño. Qui etiam matrem pupilli furiosi excludet, ut satis hic innuitur, & tenet Bart. in leg. ex facto, ff. de vulg. & pupil. col. 6. vers. juxta hoc quero, & colum. 7. versic. ultimo quero, cujus opinio est communis, & eam defendit Decius, contra Bald. & alios, in dict. leg. humanitatis, in 6. nota.

(9) Tornar en su memoria. Quid, si furor rediret? Dic, quod adhuc substitutio capiet vires, ut tradit Bart. in dict. leg. ex facto, colum. penult. ff. de vulg. & pupil. & probatur in leg. cum filius, ff. de curato. furio. & in leg. qui tertiana, ff. de edict. edict. & procederet planè, si furor in brevi reverteretur, quod si post multum tempus, dubia esset opinio, Bart. & forte non procederet, prout voluit Bald. in dict. leg. humanitatis, circa finem, versic. 4. quero, & Angelus, in §. qua ratione, in fin. de pupil. substitit.

(10) Le nasce hijo. Concordat cum leg. ex facto, in princ. ff. de vulg. & pupil. & intellige de filio legitimo, & naturali: puta ex matrimonio ante forem contracto, L. pater furioso, ff. de bis, qui sunt sui, vel alien. jur. & vide per Jaso. in dict. leg. humanitatis, colum. fin. dicit etiam Guiliel. Bened. in repe. cap. Raynuntius, de testam super verbo, si absque liberis moreretur, 2. in materia exemplaris substitutionis, quod intelligi debeat de filio sapienti: quia si naceretur demens, & in dementia perseveraret, non rumpere secundum eum, substitutionem patri suo factam. Movetur, quia eo casu filii jam nati, eam non rumpent, si dementes essent, ut in dict. leg. humanitatis, cujus dictum, in hoc non videtur verum, propter generacionem hujus leg. & dict. L. ex facto, in princ. nihil in hoc distinguendum. Et quia, ut dixi, quod disponitur in dict. leg. humanitatis, debet intelligi, dum tamen alii filii mente capri instituantur in legitima, vel exheredentur: & impeter sibi testator pater, qui non providit circa istum casum, si filius furiosus demens naceretur, relinquendo ele legitimam.

(11) La tercera. Quartam adde ex defectu ejus, cui est facta, tradit Bart. in L. ex facto, ff. de vulg. & pupil. in fin. principii, quem alii Doct. seq.